

Ludo Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 28
7/2014
22. február 2014

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

KDE SA SKRÝVAJÚ
PRÍČINY CHUDOBY?
Strana 4.

BITKA V NITRE PREKRYLA
VRAŽDENIE V KYJEVE
Strana 5.

OJEDINELÉ DOKUMENTÁRNE
DIELO O VIEROZVESTCOCH
Strana 6.

DEMOGRAFIA PODĽA
„ZLATEJ MILIARDY“
Strana 8.

HEREČKA NAĎA HEJNÁ
V JAVISKU PAMÄTI
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Hovorí sa, že optimista je zle informovaný pesimista. Aj napriek tomu sa mi nedarí pochopiť tú neúprosnú hladinu pesimizmu, ktorá ako keby neustále stúpala vo väčšine tlačných aj elektronických médií, internet nevyimajúc. To, že časť Slovákov neustále šomre nad pomermi vo vlastnej krajine, patrí už takpovediac k tradíciám nášho národa. Tam, kde nás bude Američan so širokým úsmevom ubezpečovať o tom, že sa má vynikajúco a fantasticky, Slovak zašomre, že ako-tak to ide, len aby horšie nebolo.

Osobitnou kapitolou sú diskutujúci na internetových fórach, najmä tí, ktorí žijú v zahraničí. Ich programové kritizovanie a očierňovanie všetkého, čo sa deje v ich starej vlasti, vzbudzuje oprávnené podozrenie, že sa usilujú prehlásiť klivotu za rodnou krajinou. A tak po vzoru líšky, ktorá keď nemohla dosiahnuť na hrozno, označila ho za kyslé, aj oni s ironickou bohorovnosťou vypisujú o malosti, zaostalosti a nedvížnosti Slovákov. Časť domácich ušomraných diskutérov ešte horlivo pritakáva, a tak mám niekedy pocit, že byť Slovákom znamená pohybovať sa neustále v pásme kritizovania a vyplakávania. Márne sa puľty v knižkupectvách prehýbajú pod kopami kníh učiacich pozitívnemu mysleniu. Ale zrejme to nebude až také horúce. To som si uvedomil, keď som bol nedávno na besede s mladými autormi na istej literárnej súťaži. Privítala ma dvadsiatka zdravo sebavedomých, rozosmiatych chalanov a dievčat, sršiacich dobrou náladou a skvelým humorom. A nie je to iba o mladosti.

Deväťdesiatročná teta Rózka, ktorú pomerne často navštevujem, nikdy sa ma nezabudne spýtať na nejaký nový vtíp, a aj keď ju už nohy veľmi nepočúvajú, duchom je svieža do tej miery, že od nej vždy odchádzam nabitý pozitívnou energiou. V takej chvíli si uvedomujem, o čo všetko ušomraní pesimisti prichádzajú, a rozmýšľam, že byť kladne naladený je obrovskou devízou. Môžeme si to vyskúšať všetci. Povedzme, keď budeme pri momentálne prebiehajúcich zimných olympijských hrách držať palce našim športovcom.

Maroš M. BANČEJ

Oprávnené nároky verejnosti o programovú vyváženost relácií Slovenskej televízie

Viedenská arbitráž nemala miesto na obrazovkách

Dušan D. KERNÝ – Foto: (mrs)

Minulý rok česká verejnoprávna televízia a české médiá vôbec výrazne pripomenuli výročie Mnichovskej dohody, ktorá znamenala začiatok konca československého štátu. RTVS však nezaradila nijaký program týkajúci sa súčasťi Mnichova – Viedenskú arbitráž, ktorá oklieštila o tretinu slovenskú časť vtedajšieho československého štátu. Tento fakt sa stal predmetom sťažnosti Viliama Jablonického, člena viacerých slovenských a rešpektovaných medzinárodných organizácií združujúcich o. i. televíznych a filmových kritikov a žurnalistov. Z RTVS prišla odpoveď, s ktorou

Vchod do Slovenskej televízie s kontroverzným logom rtv:

Predmetom sťažnosti bol argument, že k 75. výročiu Viedenskej arbitráže nie je zaradený nijaký závažný a dôstojný program, i keď RTVS má aj v archívoch dokumenty s touto tematikou a Ústav pamäti národa (ÚPN) nakrútil dokument s výpoveďami pamätníkov s názvom Arbitráž. V archívoch ÚPN je asi päťdesiat dokumentov – rozprávání (oral history) obyvateľov južného Slovenska, ktoré sa na televízne obrazovky nedostali.

■ STANOVISKO RTVS

V oficiálnom stanovisku RTVS nie je nijaká konkrétna odpoveď týkajúca sa výročia Viedenskej arbitráže, zdôrazňuje sa však jednoznačné stanovisko, že „žiadna významná udalosť našich dejín nikdy nebola zo

strany RTVS programovo ignorovaná. Aj v tomto roku pripravujeme viacero projektov, ktoré budú reflektovať na významné výročia, ktoré formovali naše dejiny – za všetky spomenieme 100. výročie vypuknutia prvej svetovej vojny či 70. výročie Slovenského národného povstania. RTVS sa ako jediný slovenský celoplošný vysielateľ pravidelne a programovo venuje vysielaniu dokumentárnej tvorby a v roku 2013 sme podpore pôvodnej slovenskej dokumentárnej tvorby dokázateľne venovali najväčší priestor zo všetkých slovenských vysielateľov.“

■ JABLONICKÝ NESÚHLASÍ

SNN požiadali V. Jablonického o stanovisko k argumentom tak ve-

denia RTVS, ako aj k tomu, že Rada RTVS sa so stanoviskom vedenia televízie stotožnila. V stanovisku sa o. i. hovorí: „Odpoveďou Rady RTVS som mimoriadne sklamaný, dokonca vyslovujem obavu z kompetentnosti jej členov a naplnenia podstaty jej poslania. Ak sa témou skutočne zaoberala, pretože v zápisnici z Rady o tomto bode niet jediného slova, pýtam sa, či za ňu neodpovedal iba jej predseda? Ak sa však Rada navyše plne, bez jediného kritického komentára identifikovala so stanoviskom Daniely Migrovej, riaditeľky Sekcie generálneho riaditeľa RTVS, je to až profesionálne šokujúce na oboch stranách. Pretože v odpovedi p. Migrovej niet takmer jediného konkrétneho postoja, iba niekoľko všeobecných fráz. Argumentácia, že prevzatý moravsko-český cyriľo-metodský seriál, do ktorého RTVS dala iba značné peniaze, bol úspechom minulého jubilejného roka, už dostatočne oprávnené spochybnilo mnohí kritici a historici. Nedočkali sme sa ani náznaku odpovede, prečo sa RTVS vôbec nezaoberala ďalšími závažnými obrovskými udalosťami a osobnosťami? Za mnohé opakovane uvediem iba Viedenskú arbitráž 1938. Prečo tiež po dlhých rokoch pred divákmi stále „schovávajú“ aj film Ukradené dejiny? A prečo sa v roku 2014 chce zaštitíť iba dvomi akokoľvek významnými jubileami? Čo desiatky ďalších, o ktorých niet ani náznaku. Takže ťažká kultúrno-identifikačná kríza našej kľúčovej verejnoprávnej

inštitúcie v jej televíznej i rozhlasovej podobe nielen pretrváva, ale aj bude pokračovať!“

„Dokedy?“ pýta sa Viliam Jablonický.

■ ARGUMENTY HISTORIKOV

Jedným z dôvodov, prečo venujeme téme pozornosť, je, že SNN práve preto, že RTVS nemala nijakú dokumentárnu reláciu či besedu historikov na tému 75. výročie Viedenskej arbitráže, uverejnili rozsiahlu besedu štyroch historikov rozličných generácií, vrátane tých, ktorí študovali alebo začali profesionálne pôsobiť po roku 1989. Beseda obsahovala aj kritiku RTVS zhodnú s kritikou, ktorú zastáva V. Jablonický, vrátane návrhov a ochoty zúčastniť sa na projektoch či besedách, ktoré by na závažné témy RTVS organizovala. Jednou z tém v SNN bol aj návrh vytvoriť v RTVS priestor i pre inú reláciu než len dominantnú besedu Pod lampou tak, aby plne v zhode so záujmami a s cieľmi deklarovanej verejnoprávnosti prispela k demokratickému pluralitnému prostrediu a tvorbe relácií o slovenských dejinách a významných výročiach. SNN v tejto súvislosti poukázali na archív RTVS, ktorá pri 70. výročí Viedenskej arbitráže vysielala besedu najlepších slovenských historikov na túto časť XX. storočia – Dr. Hronského a Dr. Deáka –, tá mala takú kvalitu, že vyšla dokonca aj knižne.

3 OTÁZKY PRE:

Jozefa BEDNÁRA, hovorcu Ministerstva kultúry SR

Islam na Slovensku nie je registrovaný

• Aké sú legislatívne podmienky na registráciu cirkvi na Slovensku?

Registráciu cirkvi a náboženských spoločností na Slovensku upravuje zákon č. 308/1991 Zb., podľa ktorého musí žiadateľ okrem iného preukázať, že cirkev má dvadsaťtisíc plnoletých členov, ktorí majú trvalý pobyt na území Slovenskej republiky a sú občanmi Slovenskej republiky. Návrh na registráciu musí tiež obsahovať vyhlásenie, že cirkev alebo náboženská spoločnosť bude plne rešpektovať zákony a všeobecne záväzné právne predpisy a bude tolerantná k ostatným cirkvám a náboženským spoločnostiam a osobám bez vyznania. Registrujúci orgán preskúma, či založenie a činnosť cirkvi alebo náboženskej spoločnos-

ti nie je v rozpore s týmto zákonom a ostatnými zákonmi, ochranou bezpečnosti občanov a verejného poriadku, zdravia a mravnosti, so zásadami ľudskosti a znášanlivosti alebo či nie sú ohrozené práva iných právnických osôb a občanov.

• Je islam v SR registrovaný?

Islam na Slovensku medzi registrované cirkevné spoločnosti nepatrí.

• Ak nie je registrovaný, môže sa stať, že si islamskí veriaci postaví na súkromnom pozemku mešitu a z minaretov budú verejne zvolávať k modlitbám?

Na Slovensku mešity oficiálne neexistujú. V prípade, že by niekto chcel mešitu postaviť, musí získať stavebné

povolenie od mesta. Právny poriadok Slovenskej republiky garantuje úplnú náboženskú slobodu. Každý má právo slobodne prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru sám alebo spoločne s inými, súkromne alebo verejne, bohoslužbou, vyučovaním, náboženskými úkonmi alebo zachovávaním obradov. Každý má právo zmeniť svoje náboženstvo alebo vieru sám alebo byť bez náboženského vyznania. Každý má právo slobodne šíriť svoju náboženskú vieru alebo svoje presvedčenie byť bez vyznania. Toto právo sa však nesmie realizovať takým spôsobom, ktorý by narušal právny poriadok, práva iných občanov a náboženskú toleranciu.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ

Foto: networkslovakia.sk

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

V SNN 8/2013
SI PREČITATE

■ V prezidentskej kampani sa prejavil slovenský fenomén všetci proti jednému
■ Cena Lotyšska za členstvo v „exkluzívnej“ eurozóne bola viac ako vysoká
■ Matičiari na Devíne oslavovali 1 150. výročie založenia prvej školy Slovákov

Začiatok kalendárneho roka 2014 nebol pre Maticu slovenskú vôbec jednoduchý Rozpočtové pravidlá výbor schváli najskôr až v apríli

Maroš SMOLEC - Foto: Maroš M. BANČEJ

Začiatok roka 2014 nebol pre Maticu slovenskú (MS) finančne jednoduchý. V januári meškali výplaty niektorým zamestnancom. Dodávateľské subjekty Matica písomne požiadala o trpezlivosť pri vyplácaní faktúr do konca februára. Národnej ustanovizni chýbali prostriedky na ich úhrady. Predseda MS M. Tkáč o situácii informoval aj výbor MS na jeho januárovom rokovaní.

Členovia výboru odsúhlasili vedenie, aby sa situácia riešila bezúročným úverom a bez záložného práva. Matica si ešte v januári vzala úver vo výške pätnásť tisíc eur. Pôžička nebola úročná a Matica ani za ňu nezaložila svoj majetok. Financie požičal súkromný subjekt, ktorý podporuje činnosť Maticy. Situáciu následne vyriešilo podpísanie zmluvy o dotácii zo strany Ministerstva kultúry SR (MK SR) z 12. februára t. r.

■ PROBLÉMY NEOGRAFIE

Rozpočet národnej ustanovizne sa skladá z viacerých súčastí. Slovenská republika jej prostredníctvom MK SR poskytuje ročnú dotáciu vo výške 1,49 milióna eur.

Tlačiareň Neografia vypláca Matici ročné dividendy. Matica má aj vlastné zdroje príjmov. Po súčte týchto predpokladaných príjmov možno pripraviť rozpočet na ďalší rok. Tlačiareň Neografia patrí medzi najväčšie na Slovensku. Dobrá kondícia spoločnosti a predaj pôvodných priestorov v centre Martina jej dovolili postaviť úplne novú a modernú budovu v Priekope pri Martine v roku 2013. Následne sa však situácia začala komplikovať a koncom roka 2013 spôsobila výpadok zdrojov pre Maticu na začiatku roka. Vedenie MS v orgánoch Neografie prijalo začiatkom februára opatrenia, personálne nevyvímajú, na zlepšenie ekonomickej situácie.

■ ZDROJE Z GRANTOV

Situáciu pre Slovenské národné noviny zhodnotil priamo predseda Maticy Marián Tkáč: „Finančné problémy sú, žiaľ, súčasťou dní, ktoré prežívame. Matica slovenská, ale i mnohé obce a mestá a aj iné organizácie podobného typu zvyknú mať starosti s financovaním vlastnej činnosti osobitne na začiatku roka, keď treba zaplatiť staré dlžoby a nové peniaze ešte nenabehli na účet. V Matici sme tento problém riešili tým, že sme si na krátky čas požičali aj od zamestnancov, resp. členov Maticy. Pred niekoľkými dňami minister kultúry Marek Maďarič podpísal zmluvu o štátnej dotácii na našu činnosť, čo zname-

ná, že značná časť našich aktivít v roku 2014 je už pokrytá. V akciovej spoločnosti Neografia, kde je Matica väčšinovým vlastníkom, robíme kroky na také zefektívnenie jej činnosti, ktoré by prinášali prácu pre stovky Martinčanov, ale aj finančné prostriedky na matičnú činnosť. Ale zaiste každý správny hospodár dvakrát obráti euro, kým ho použije. Preto hľadáme aj racionalizačné riešenia, aby sme so zdrojmi, ktoré máme, zabezpečili plnenie matičných úloh v zmysle zákona. A keďže naozaj je tu čas nepýtať sa len, čo dáva Matica nám, ale čo jej dávame my, musíme v ústreďí, aj v regiónoch, v matičných subjektoch s právnou subjektivitou starať sa o seba aj širšou účasťou v grantoch, ktoré vypisujú ministerstvá, samospráva i Európa.“

■ ROZPOČET V APRÍLI

Práve sa pripravuje korigovaný návrh rozpočtu, ktorý preroku-

je výbor MS na svojom rokovaní začiatkom apríla v Martine.

Marián TKÁČ

U našich južných susedov pokračuje falšovanie a politizovanie dejín Maďarsko nie je nijaká nevinná obeť

Dušan D. KERNÝ – Ilustračné foto: internet-zdroj: prechlapa.sk

Maďarská spoločnosť, politika, politici a politické strany sa doteraz nevyrovnali s dejinami druhej svetovej vojny, a najmä nie s dobrovoľnou účasťou na masovom vyvražďovaní maďarského židovského obyvateľstva. Falzifikácia dejín sa tu stáva súčasťou oficiálnej politiky a politického volebného boja. Svedčí o tom najnovšia vlna protestov a nesúhlasu s prípravou novej sochy na Námestí Slobody v Budapešti.

Takmer osemmetrové súsošie predstavuje archanjela Gabriela, na ktorého sa zhora vrhá mohutný nemecký imperiálny orol. Anjel má symbolizovať nevinné, bezúhonné Maďarsko ako obeť nemeckého násillia. Sochu majú odhaliť na sedemdesiate výročie nemeckej invázie v roku 1944. Vtedy, keď admirál Horthy, ktorý bol pri moci od roku 1920, chcel separátny mier so spojencami a Nemci jeho vládu nahradili vládou fašistickej Strany šírových krížov.

■ MASOVÉ DEPORTÁCIE

V lete 1944 sa s aktívnou pomocou maďarských úradov začali deportácie vyše štyristotridsaťtisíc maďarských občanov do Osvienčimu. Tak židovskí predstavitelia,

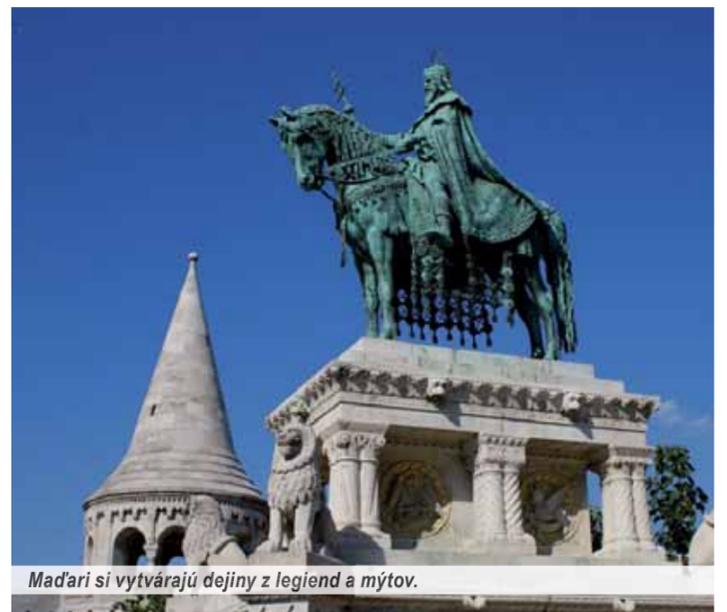
ako aj historici odsudzujú vykresľovanie Maďarska ako nevinné obeť nacistov, lebo v skutočnosti bolo ochotným kolaborantom. Niektorí z tých, čo prežili holokaust, vracajú vyznamenania, ktoré im udelil maďarský prezident, a dokonca na protest žiadajú odstránenie svojich mien z budapeštianskeho pamätníka holokaustu. Profesor Randolph Braham z newyorskej univerzity, ktorý sám holokaust prežil a je rešpektovanou autoritou ako historik genocidy maďarských Židov, označil plánovanú sochu za ďalší pokus očistiť éru admirála Horthyho. Podľa neho je to hanebný a zbabelý pokus odvieť pozornosť od kolaborantského Horthyho režimu a nehanebný pokus o falšovanie dejín. Horthyho režim prijal jed-

ny z prvých protizidovských zákonov v Európe.

Maďarsko a jeho armáda boli aj poslednými vytrvalými spojencami Nemecka – bitka o Budapešť bola pre sovietsku Červenú armádu jedna z najdlhších a najkrvavejších. Nemecké a maďarské jednotky bránili metropolu na Dunaji celých sto dní. Maďarsko tak bolo do posledných chvíľ spojencom Nemecka, kým v roku 1944 v susedných štátoch – v Rumunsku, v Juhoslávii a na Slovensku bola situácia iná.

■ VOLEBNÁ ŠARÁDA

Oficiálne úradné miesta v Maďarsku sa bránia tvrdením, že súsošie nie je súčasťou oficiálneho vládneho programu ani v rámci pri-

Maďari si vytvárajú dejiny z legend a mýtov.

pomenky holokaustu v Maďarsku a ani iných podujatí. Okrem toho socha má vraj byť symbolom všetkých obetí nacizmu v Maďarsku, nielen židovských, má vraj symbolizovať stratu maďarskej suverenity plne v zhode s novou maďarskou ústavou – tak sa totiž o tom hovorí

v novej maďarskej ústave. Maďarský prezident János Áder sa usiloval na Deň obetí holokaustu 27. januára o nápravu, keď vyhlásil, že „maďarskí predstavitelia kolaborovali s nacistami a holokaust spôsobil maďarskému národu bolesť a nenahraditeľnú stratu“.

VŠIMLI SME SI

Ministerstvo zahraničných vecí pripravuje tento rok novú zákona o Slovákoch žijúcich v zahraničí. Rovnako tento rok predstaví novú koncepciu štátnej politiky vo vzťahu k zahraničným Slovákom. Novela bude korešpondovať s novými politickými, legislatívnymi a sociálnymi podmienkami života krajanov, keďže sa mení štruktúra aj spôsob fungovania slovenských komunit.

Zákon o Slovákoch v zahraničí

Minister zahraničných vecí Miroslav Lajčák v rozhovore pre Rádio Lumen v tejto súvislosti povedal: „To, že sa nám mení štruktúra Slovákov v zahraničí, je zásadná vec. Máme tu novú migráciu mladých ľudí v produktívnom veku s malými deťmi – ľuďmi, čo cestujú, ktorí neodišli jednorazovo, ale sa vracajú na Slovensko, ktorí majú úplne iné požiadavky a potreby.“

V zahraničí žijú takmer dva milióny Slovákov. Patria sem menšiny, krajské komunity, potomkovia Slovákov, ale v ostatných rokoch najmä pracovní migranti. Najpočetnejšia krajská komunita – asi deväťstotisíc osôb – stále žije v Spojených štátoch amerických, v Kanade je to okolo deväťdesiatitisíc ľudí pôvodom zo Slovenska. V Európe už tradične najviac Slovákov žije a pôsobí v Čechách – vyše stopäťdesiatitisíc. Ďalšie desaťtisíce Slovákov odišli za prácou na Britské ostrovy, ale aj do Škandinávie.

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí vydáva krajanom osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí. Okrem práva pobytu na Slovensku ním získajú následne aj voľný pohyb v krajinách Európskej únie. Minister M. Lajčák považuje generačnú výmenu v krajských komunitách za prirodzenú. Mrzí ho však rozdelenie krajských komunit na niekoľko skupín, ktoré medzi sebou súťažajú o vplyv.

Prevzaté: teraz.sk

V Európe končia neprispôsobiví za hranicami miest Všade inde to je jednoduché

Už aj tradične najtolerantnejšie krajiny Európy začali rázny boj s asociálmi a s tými, ktorí odmietajú akceptovať ľudské právo iných na pokojný, bezpečný a civilizovaný život. Po Veľkej Británii a Írsku už istý čas prekvapuje aj Holandsko. Ide o riešenie, ktorého princíp spočíva v tom, že ľudia či ich celé komunity, ktoré odmietajú rešpektovať základné civilizačné normy, úrady vystahujú za hranice mestských aglomerácií.

Oddelenia ich tak od tej časti obyvateľov miest, ktorá žije usporiadaným životom, plní si svoje daňové a iné povinnosti a nepohoršuje svojím asociálnym správaním okolie. Tamojšie úrady neraz takéto rozhodnutia vysvetľujú princípom podľa nich najvyšším – ohrozením mravnej výchovy mladéže majority a potrebou eliminovať vplyv asociálneho správania sa na deti slušných rodín. Samosprávy v týchto krajinách si nerobia ťažkú hlavu s nejakými nadáciami a ľud-

sko-právnymi organizáciami, nečakajú na dokončenie vágnych reforiem a siahodlhých debát politikov a „aktivistov“, rozhodne neprideľujú nové byty zníženého štandardu tým, ktorí si svoje vlastné obydlia

za niekoľko rokov „vybývali“, a už vôbec sa nezaoberajú tými, ktorí si neplatia nájomné.

„Scum village“ sa nazývajú lokality povedzme v Holandsku, kam asociálov a všetkých tých, ktorí odmietajú rešpektovať základné pravidlá občianskeho spoluzitia v obciach a v mestách, jednoducho – vysťahujú. Bez veľkých debát, rokovaní, schvaľovaní, bez rozhorčovania pochybných zástancov – naopak s podporou médií. A samozrejme aj majoritnej časti obyvateľstva. Je preto veľmi naivné, ak sa niektorí naši spoluobčania spoliehajú na to, že keď sa s celou mnohospoločnou rodinou odsťahujú do Veľkej Británie, Írska alebo najnovšie aj do niektorých severovýchodných štátov Európy, bude o nich postarané vo všetkom. Napokon, nikam by sa nemuseli sťahovať, ak by pochopili, že ľudstvo žije už v 21. storočí a že stačí iba trochu zmeniť životnú filozofiu, v ktorej zotrvačne dominuje – starajte sa o mňa vy.

(ib)

Luník IX.

Napádajú už aj Evu Sirackú

Eva ZELENAYOVÁ

„Morálka je vecou dohody,“ túto osudovú vetu povedala pred piatimi rokmi Iveta Radičová v prezident-skej kampani a zrejme ňou pochovala svoju nádej na víťazstvo vo voľbách. Nepomohlo ani osobné stretnutie s biskupom Rudolfom Balážom.

V súčasnosti z viacerých strán prichádza iniciatíva zakotviť manželstvo muža a ženy do Ústavy SR, aj keď zákon č. 36 z roku 2005 o rodine jasne stanovuje, že „manželstvo je zväzkom muža a ženy“, a ďalej hovorí: „Spoločnosť tento jedinečný zväzok všestranne chráni a napomáha jeho dobru. Manžel a manželka sú si rovni v právach a povinnostiach. Hlavným účelom manželstva je založenie rodiny a riadne výchova detí.“

Hoci by sa mohlo zdať, že ide

o také prirodzené veci, o akých vôbec netreba uvažovať, v ostatnom čase sa rodina a výchova detí dostali do pozornosti istých záujmových kruhov a usilujú sa ich od základu zmeniť. Smernica Estrela, ktorá v Európskom parlamente neprešla, mala za cieľ zavádzať sexuálnej výchovy už v predškolských zariadeniach. Smernica Lunacek bola úspešnejšia a má sa stať cestovnou mapou pre špeciálne práva LGBT osôb v členských štátoch Únie. V súvislosti s neveriteľne nenávisťou až štvavou kampaňou, sprevádzajúcou presadzovanie sa inakosti na európskom kontinente, poslanecký klub KDH navrhuje ústavne zakotviť manželstvo ako jedinečný zväzok jedného muža a jednej ženy. Myšlienku podporila aj známa lekárka, zakladateľka Ligy

proti rakovine Eva Siracká. Reakcia zo strany štvorpercentnej sexuálnej menšiny prišla okamžite. Jej aktivista Dušan Veselovský v otvorenom liste žiadal Sirackú, aby sa verejne dištancovala od „diskriminačných a protifudských snáh“ niektorých politikov a ospravedlnila sa ľuďom LGBT za vyjadrenú podporu navrhovanej vete: „Manželstvo je jedinečným zväzkom jedného muža a jednej ženy. Slovenská republika manželstvo všestranne chráni a napomáha jeho dobru.“ Veselovského reakcia je absurdná.

KOMENTÁR

Slovenská republika vytvorila dobré podmienky pre úspešnú implementáciu smerníc EP v oblasti práv sexuálnych menšín. Euro-

poslančka Anna Záborská sa domnieva, že EP je posadnutý sexuálnym životom občana. Inštitúcie EÚ a členské štáty musia po prijatí správy Lunacek zohľadniť holistické homosexuálne zmýšľanie vo všetkých oblastiach verejnej politiky. Nikaký právny predpis v budúcnosti by už nemal byť v rozpore so záujmami LGBT aktivistov (!)

Čo sa to deje s našou spoločnosťou, keď sa verejne spochybňujú prirodzené zákonitosti existencie ľudstva? Za posledné roky nijaká iná agenda tak nezmenila slovník ako ľudsko-právna. Presadzovanie práv osôb LGBT podporujú v EP najmä ľavicové strany. V Taliansku, kde sa problematikou sexuálnych menšín dlho nezaoberali, odrazu vláda vydala pre novinárov novú skupinu smerníc o tom, ako zaobchádzať s LGBT ľuďmi. Novinárom, ktorí sa neprispôbia, vyhrážajú sa právnymi i profesionálnymi sankciami. Majú sa zdržiavať pojmov ako prirodzená či tradičná rodina a homosexuálne manželstvo. Podľa smerníc rod je duševný stav a pohlavie čisto anatomický pojem. Spamätáva sa aj tamoj-

šia cirkev a biskupi na severe krajiny koncom januára publikovali pastiersky list. Je aktuálny najmä preto, lebo v parlamente prebieha diskusia k návrhu zákona o homofóbii. Jeho kritici sa obávajú, že zamedzí slobodné vyjadrovanie názorov, ktoré budú v rozpore s ideológiou gender. Biskupi sa vyjadrili ku konkrétnym témam a napokon k závažnému – tak potenciálnemu, ako aj reálnemu – nebezpečenstvu prekrúcania hodnoty a samého konceptu prirodzenej rodiny, založenej na manželstve medzi jedným mužom a jednou ženou. Zdôraznili, „že je potrebné odmietnuť gender ideológiu, ktorá popiera objektivný základ rozdielnosti a komplementarity pohlaví a vnáša zmetok aj do oblasti práva“. Taliansko je tak ďalšou krajinou, kde sa inakosť usiluje diktovať svoje predstavy o fungovaní spoločnosti.

Inakosť nie je jediný nástroj na rozvrat tradičnej európskej kultúry. Ak sa do legislatívy európskych štátov dostanú pojmy ako homofóbia, islamofóbia a ďalšie fóbie ako nedotknuteľné, jednoducho zanikne.

Je to už v podstate na smiech

Ivan BROŽÍK

Na Slovensku je nemalo politikov, ktorí sa všemožne prostredníctvom médií usilujú ovplyvňovať verejnú mienku a nepripustia si, že dospelý človek je schopný vytvoriť si názor na veci verejné aj sám. Na druhej strane sú v nás médiá, ktoré bez ohľadu na akúkoľvek mienku robia v mene tej svojej pravdy a zamierania tvrdú a neraz zákernú politiku. Aj tie na mentálne schopnosti občanov zvysova kašlú. Politikom aj médiám sme takto vlastne ukradnuti. Sme tu iba na to, aby sme boli divákmi na ich predstavení, ktoré nie je ničím iným ako bojom o peniaze. O ich tučné balíky. A nám neraz zostáva robiť zo seba šašov. Je to, paradoxne, azda jediný spôsob, ako v takejto demokracii neprísť napokon o rozum. A možno by ani to nebolo na prekáž-

ku... Šašovia boli podľa povestí väčšinou obdarení humorom, svojským a nenapodobiteľným; blázni mali do istej miery imunitu voči akýmkoľvek trestom, mohli si hovoriť, čo chcú, s vedomím, že ich aj tak nikto nevy-

POZNÁMKA

počuje. A kto už si u nás môže dovoliť hovoriť naozaj to, čo chce? Mimochodom, ak sú vo filmových rozprávkach blázni a šašovia zobrazovaní verne, potom je len chyba mocných, že si ich nevyočuli a že sa nezamysleli nad tým, čo vlastne napovedali svojimi žartovnými kúskami.

Kto zo súčasnej opozície v čase jej vládneho konca i konca pontifikátu Miloslavy Zemkovej v politicky zriadenej dvojvejnej funkcii šéfy spo-

jených verejnoprávných médií slovenských chcel počuť „hlas ľudu“ či hlas šašov o tom, aká nebezpečná je práve jej osoba pre verejnosť ako takú, a aké nebezpečné je spojiť rozhlas s televíziou? Nikto! Dokonca akékoľvek náznamy takýchto názorov boli považované za politický boj a ich nositeľov sa dotknutá pani pracovnoprávne zbavovala ako na bežiacom páse. Prečo by som teraz ako občan mal počúvať náreky tej istej súčasnej opozície o tom, že verejnoprávne médiá sa stali slúžkou súčasnej vládnej moci? A či už som nepričetný, aby som si nepamätal, že boli slúžkou aj v ich politických farbách? Nikoho z poslancov počas voľby pána Václava Miku na post predstaviteľa RTVS nezaujímalo, že to pre verejnoprávne médium nie je správ-

ny výber, aj keď ako manažér v komerčnom médiu bol úspešný. Prečo by mňa ako občana malo teraz trápiť to, že sa s ním trápia tí, ktorí ho volili? Naopak, hoci úlohou šašov je zabávať, na Slovensku aj to je inak. My občania šašovia sa teraz môžeme iba smiať na tom, ako mizerne robia médiá politiku a ako mizerne politici podsúvajú informácie. V tejto mizérii sa nás budú rozhádani, ale navonok svorne snažiť presvedčiť, aké dobré je pre nás, keď si vyberieme toho a práve toho kandidáta na úrad prezidenta, europoslanca či primátora alebo starostu. Akosi nám zabúďajú povedať, aj tí „novinári“, aj tí „politici“, že nám vnucujú svoje tlačienky, na ktorých majú len a len oni svoj mocenský a ekonomický záujem.

Šašovia a blázni to už dávno vedia. Bavia sa na to, je to naozaj na smiech. Ibaže tým, ktorí si myslia, že ovládajú náš slovenský svet, to akosi ešte nedošlo. A keď im to raz dôjde, vtedy pochopia, že život občana nie je o „mikoch“, „ertevkách“, „gorilách“, „harabinoch“ a „ficoch“, ani o samozvaných mienkotvorcoch.

SPOZA OPONY

V časoch, keď stála letenka Bratislava – Soči a späť od osemsto do tisícšesťsto korún, som sa tam niekoľkokrát premlel. Bez syna, ktorý to odmietal so slovami, ďakujem, už som v ZSSR bol. Vybláznilí sme sa v čistom mori, kde nebolo nič, len obďaleč periskop. Zrejme ponorkové loďstvo sovietskeho námorníctva. Aj tak sme si s Blahoslavom Hečkom, s jeho vnukmi a s mojou dcérou zaplavali v tyrkysových vodách, pokiaľ sa len dalo, a keď sme plávali naspäť k brehu, mali sme pred očami úchvatnú panorámu zasneženého horského chrbta Kaukazu. Akí sú len tí sovieti nemožní, veď tu by sa dali urobiť také športové areály a rekreačné strediská – rovno z teplého mora na lyže alebo naopak – a to aj uprostred letal Rozoberali sme neschopnosť jadrovej veľmoci aj v reštaurácii pri obede, kde ešte v roku 1990 platil jedálny lístok vytlačený v typografii imeni Lenina... Museli nás vtedy s Hečkom asi z tej ponor-

ky odpočúvať ľudia z KGB. Ako inak by prišli na myšlienku urobiť tam ZOH!

Letisko sa nevolalo a ani dnes sa nevolá Soči, ale Adler. Ešte pred siedmimi rokmi bato-

veriť. Dnes treba súhlasiť s týždenníkom Der Spiegel, že Rusi si nezaslúžia pre jednu odpadnutú kľučku taký dešpekt. Postavili moderné stredisko tam, kde nebolo zhora nič...

Ak sa ocitnete pred sviatkami – a ruské sviatky bývajú dlhé – vo veľkom meste mimo Moskvy, ako sa to stalo mne, môžete mať problém, aby ste sa dostali do správneho lietadla sme-

ším Stalingradom. Keď prepnete na ruské televízie, vidíte, ako sa valia besedy, a z nich je zrejme, ako Rusmi lomcujú deje na Ukrajine. Pri besede ukrajinských a ruských poslancov a publicistov sa strhla v moskovskom štúdiu prudká hádka, slova nebolo rozumieť, a nikto s prekrikovaním neprestal... Krym a ukrajinské čiernomorské pobrežie, vrátane chýrneho Arteku – to všetko je pre Rusov dovolenka v zahraničí. Im zostal len zlomok pobrežia s Gelendžikom a Soči. Pokiaľ ide o vysokohorskú turistiku a lyžovanie, turistická oblasť kúpeľov a lyžiarskych svahov Elbrusu na Kaukaze je de facto blokováná neistotou a nepokojmi. Rusko, plochou najväčší štát na svete, nemá iné vhodné miesto a dnes ani iné moderné stredisko ako ten kúšik pobrežia pri Soči a Gelendžiku a v porovnaní s mohutným Kaukazom štipku hôr na lyžovanie. Je to po rokoch po prvý raz, čo majú niečo na úrovni, za akou doteraz chodili inde po Európe, ku ktorej chcú patriť.

Prečo vlastne nadžžam Rusom

Dušan D. KERNÝ

žinu vybavovali v plechovom, na bēžovo natretom hangári s nízkou strechou. Prievar a neznesiteľná horúčava. Hodiny čakania na kamennej obrube chodníka mimo rozpálenej budovy. Keď lietadlo vzlietlo, bolo vidno, ako sa v mori od brehu tiahla špinavohnedá rieka z mesta bez poriadnej čističky. Pred rokmi ruský prezident povedal, že museli by v Soči a v horách niečo urobiť, aj keby nezískali usporiadanie zimnej olympiády. Človek s prehľadom mu bol viac ako náchylný

Jeden ruský olympionik povedal: „Všetko tu je také, ako keby som nebol v Rusku.“ To je veta, ktorá hovorí viac ako kniha. Z Ruskej federácie len minulý rok o schengenskej víza požiadalo vyše šesť a pol milióna ľudí. A státisícové masy prúdia do bezvízového Turecka alebo do Abcházsk a dvestoštyridsaťkilometrovým pobrežím a la Azúrové pobrežie v susedstve Soči, kde sú ruské jednotky, aj keď oficiálne medzinárodne je to zvrchované územie Gruzínska.

rom na Viedeň. V mojom prípade v priebehu hodiny a pol odlietalo do Viedne z toho istého letiska, kde bol kedysi len ten plechový hangár, osem liniek – osem veľkokapacitných lietadiel. Na otázku spoločne: kam idem, som odpovedal – domov, a on mi na podobnú otázku: kam idete?, odpovedal – žiť!

Ruská federácia má hranice ďaleko od našich, prakticky na čiare, kam dospeli počas vojny nemecké jednotky, teda kilometre pred Volgogradom, vtedaj-

SEBAOBRAÑA

Poslanci Európskeho parlamentu spochybnili postoj niektorých európskych lídrov, ktorí vyzývajú na obmedzenie práva voľného pohybu občanov EÚ. Zaznelo to z nedávno schváleného uznesenia väčšiny europoslancov. Rozprava sa konala na pozadí výziev z Británie a Nemecka o potrebe nových obmedzení voľného pohybu pre pracovníkov zo všetkých štátov EÚ. Výzvy sa zintenzívnili po ukončení obmedzenia voľného pohybu pre bulharských a rumunských občanov od 1. januára 2014. Voľný pohyb ešte v niektorých štátoch EÚ neplatí pre najnovších občanov Únie z Chorvátska.

Rovní a rovnejší

Európsky parlament v uznesení, ktoré spoločne predložili skupiny Európskej ľudovej strany, európskych socialistov a demokratov, liberálov, zelených a spojenej európskej ľavice, vyzýva členské štáty Únie, aby dodržiavali ustanovenia zakladajúcich zmlúv, ktoré sa týkajú pravidiel EÚ, upravujúcich voľný pohyb. Ide o právo zaručené všetkým európskym občanom, zdôrazňujú poslanci. Európsky parlament vyzval členské štáty, aby sa zdržali akýchkoľvek opatrení, ktoré by mohli ovplyvniť právo na slobodu pohybu v EÚ. Poslanci tiež vyjadrili odmietavý postoj k akémukoľvek návrhu na obmedzenie počtu migrantov, pretože je to v rozpore so zásadou Zmluvy o EÚ, týkajúcej sa voľného pohybu osôb.

S blížiacimi sa voľbami do Európskeho parlamentu sa voľný pohyb občanov EÚ stal pre niektoré politické strany témou volebnej kampane, uvádza sa v uznesení, ktoré si zároveň všima, že viacero vyhlásení spochybňujúcich právo na voľný pohyb zaznelo nedávno aj od vysokopostavených európskych politikov. Podľa europoslancov existuje nebezpečenstvo, že táto diskusia povedie k nárastu rasizmu a xenofóbie. Poslanci tiež pripomenuli, že najnovšie štúdie Európskej komisie ukázali, ako sú mobilní pracovníci cez dane prispievateľmi do hospodárstiev a rozpočtov hostiteľských krajín.

Aj keď len 2,8 percenta všetkých občanov EÚ žije v členskom štáte, ktorý nie je štátom ich pôvodu, podľa europoslancov predstavujú kľúčový prvok pre úspech vnútorného trhu a podporu európskeho hospodárstva. Parlament vyzval členské štáty, aby nediskriminovali mobilných pracovníkov EÚ. Podľa poslancov nie je možné mylne spájať právo na voľný pohyb na ciele práce s údajným zneužívaním systémov sociálneho zabezpečenia. EP tiež pripomenul členským krajinám ich zodpovednosť za riešenie zneužívania svojich systémov sociálneho zabezpečenia nezávisle od toho, či sa ho dopustia ich vlastní občania alebo občania iných členských štátov.

Je jasné, že pre EÚ sú najpodstatnejšou vecou tohto roku eurovoľby. Európsky parlament síce oficiálne nemá také právomoci ako národné parlamenty, určuje mnohé stránky života obyvateľov Únie. Aj preto si asi poslanci uvedomili, že vo voľbách budú potrebovať aj hlasy ľudí, ktorí v rámci Únie migrujú za prácou. Ak budú občania chudobnejších štátov obmedzovaní v pohybe za prácou, ukáže sa to aj v zostave nového europarlamentu. Preto sa pred voľbami z Bruselu ozývajú hlasy, že všetci občania sú si rovni aj v pohybe za prácou. Len tým domácom, ktorí o prácu pre lacnejšiu pracovnú silu prichádzajú, sa to veľmi páčiť nemusí.

Robert LANDIS

S poslancom NR SR Ľubošom Blahom o knihe Spät k Marxovi? Kde sa skrývajú príčiny chudoby

Zhovárал sa Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: Rudolf BIHARY

Od roku 2012 pôsobí v Národnej rade (NR) SR za stranu SMER-SD. Je predseda Výboru NR SR pre európske záležitosti a člen Zahraničného výboru NR SR. Zároveň pôsobí ako vysokoškolský učiteľ a vedecký pracovník Slovenskej akadémie vied. Napísal viacero kníh, najznámejšie sú Spät k Marxovi? a Matrix kapitalizmu. Pozorovatelia a médiá ho považujú za vzorového politika európskeho socializmu.

PhDr. Ľuboš BLAHA, PhD.

• Definujete sa ako ľavicový liberál s tým, že sa hlásite k marxizmu. Vyvoláva to rozpaky u tých, ktorí zažili reálny marxizmus-leninizmus, kde priestor pre liberálne myšlienky neexistoval. Liberálny marxizmus – nie je to akési „drevené železo“?

Liberálny marxizmus je jeden z najvplyvnejších filozofických prúdov dneška, podrobne o ňom píšem v knižke Spät k Marxovi?. S bývalým režimom tento marxizmus nemá nič spoločné, ide o demokratické myšlienky, postavené na výrobnej samospráve a vlastníctve firmami zamestnancami, teda na výrobných družstvách. Liberálny ľavicár som preto, že sa hlásim k ľudským právam, no zároveň kritizujem, že ľudské práva sa v našom priestore zužujú iba na formálne občianske práva. Ja však ako ľavicár zdôrazňujem sociálne práva, a teda právo na dôstojný život, materiálne zabezpečenie, zdravotnú starostlivosť, vzdelanie, spravodlivú mzdu a po-

dobne. Kapitalizmus tieto práva popiera, a preto je morálne neprijateľný.

• Myslite si, že ľavica a pravica ešte reálne existujú, ak v praxi vidíme, že toto delenie je prežitý? Ved' ľavica, ak je pri moci, často robí pravícové opatrenia a naopak...

Slavoj Žižek to vtipne pomenoval tak, že medzi modernou sociálnou demokraciou a pravícou je asi taký rozdiel ako medzi kokakolou a pepsikolou. V praxi to tak naozaj občas vyzera, najmä v Európe. To však neznamená, že nie je rozdiel medzi ľavicovými a pravícovými hodnotami. Ľavici ide o solidaritu, spoluprácu a sociálne práva. Preto podporuje sociálny štát, regulovanú ekonomiku a ochranné opatrenia. Naopak, pravica chce voľný trh, privatizáciu a dereguláciu. Preto kastruje štát a hlása odcudzený individualizmus. Osobne robím všetko preto,

aby sa ľavica skutočne správala ľavicovo a chránila ľudí práce. Na Slovensku je Smer jednoznačne ľavicový, zoberte si naše zmeny Zákonníka práce, dôchodkového systému, zrušenie nespravodlivej rovnej dane či posilnenie odborov.

• Ste kritický voči cirkvi. Jej predstavitelia však v dejinách ochraňovali slovenský národ a tradičné hodnoty. Nie je kontraproduktívne útočiť na hodnoty, ktoré veriaci ľudia vyznávajú?

Cirkev zohráva veľmi progresívnu úlohu povedzme v Latinskej Amerike, kde pomáha chudobným a kritizuje kapitalizmus. V tomto duchu sú mi veľmi sympatické aj mnohé vyjadrenia pápeža Františka. Problém je skôr v tom, že katolícka cirkev v postkomunistických štátoch kladie prehnany dôraz na tradičné konzervatívne hodnoty v oblasti etiky namiesto toho, aby sa sústredila na to, čo ľudia naozaj trápi, a teda na sociálne otázky, chudobu, nerovnosť,

vykorisťovanie. Veľmi sa mi páči myšlienka jedného slávneho brazílskeho kňaza, ktorý vravel, že ak pomáha chudobným, označujú vás za svätca, no ak sa pýtate na príčiny chudoby, označia vás za komunistu. Ja sa pýtam na príčiny chudoby.

• Marxizmus presadzoval socialistický internacionalizmus ako kotel, v ktorom sa rozvaria všetky národy. Ako ľavicový liberál kritizujúci aj národnárov sa považujete za vlastenca alebo kozmopolitného internacionalistu?

Ono sa to nevyklučuje. V politológii rozoznávame dva druhy nacionalizmu, jeden je konzervatívny, vylučujúci, etnický, druhý je liberálny, otvorený, občiansky. Som zástancom toho druhého. Milujem Slovensko, jeho históriu, prírodu, ľudí. No zároveň chcem, aby sme s inými národmi čo najviac spolupracovali a aby sme rešpektovali, že ľudia sú si rovni a že majú svoje práva bez ohľadu na to, odkiaľ pochádzajú a akú majú farbu pleti. Reálny problém ľudí nie sú iné národy ani menšiny, ale arogantné globálne korporácie, ktoré tu kolonizujú všetko navôkol. To najvlasteneckejšie, čo dnes človek môže urobiť, je chrániť ľudí pred nadnárodným kapitálom.

• Aj socializmus deklaroval rodinu ako základnú bunku spoločnosti. Tá sa reálne rozpadla nielen pádom režimu, ale aj tlakom na presadzovanie homosexuality ako nového modelu párového spoluzitia. Ste zástancom homogeny na úkor tradičnej rodiny?

Som zástancom tolerancie a rešpektu. Ja sám mám mladú rodinu a z môjho krásneho malého synčeka sa veľmi teším. Ale sú ľudia, ktorí sa narodili s inou sexuálnou orientáciou, mimochodom, patrili medzi nich aj Freddy Mercury, Michel Foucault či Oscar Wilde. Nepáči sa mi, ak niekto týchto ľudí odsudzuje len preto, že sa mu nepáči, ako sa správajú vo svojom súkromí, aj keď nikomu neublížia. Štát by nikomu nemal liezť do postele a mal by rešpektovať práva každého. To nie je útok na tradičnú rodinu, tú plne rešpektujem. Nevie, ako môže tolerancia ohroziť rodinu. To akoby kvôli sexuálnym menšinám sa mám teraz cítiť menej heterosexuálny? Nerozumiem tej súvislosti. Podstatné je, aby sme dali ľuďom sociálne a ekonomické podmienky, aby si rodiny mohli zakladať.

Švajčiarsko povedalo: DOSŤ

Drahoslav MACHALA

Kto nerozumie signálu referenda zo Švajčiarska, tak je nahluchlý a zaspal dobu. Tá správa má pre Slovensko, ale aj pre civilizovanú Európu hodnotu zlata. Vo Švajčiarsku po referende zavedú kvóty a pri hľadani práce dostanú Švajčiari prednosť pred cudzincami, pred imigrantmi. Švajčiari zastavili masové prisťahovalctvo v osemmilionovej krajine, kde už žije dvadsaťtri percent prisťahovalcov.

Pýtate sa, prečo sa to stalo? Koncepcia globalizmu a neoliberalizmu sa začína rúcať ako domeček z karát. Kvóty pre prisťahovalcov iniciovala krajne pravícová Švajčiarska ľudová strana. „Je to víťazstvo konzervatívneho Švajčiarska nad liberálnym Švajčiarskom,“ povedal pre švajčiarsku televíziu SRF Claude Longchamp. Tak ako európski a americkí liberáli nemajú mieru a súdnosť v otázke LGBT, tak si začali dovoľovať aj moslimovia vo Švajčiarsku. Prvou veľkou skúškou pre Európanov bola požiadavka dobudovať minarety v mešitách.

Proti stavbe minaretov sa v referende vyslovilo vyše päťdesiatpercent občanov. Moslimovia sa potom zamerali na švajčiarsku národnú vlajku, keď chceli Švajčiarsku konfederáciu prinútiť, aby upustila od symbolu bieleho kríža na červenom pozadí. Vie si dakto z vás predstaviť, že by tento symbol Švajčiarska zmizol z kultúrnej a civilizovanej Európy?

O ČOM JE REČ

Prívrženci islamu však nie sú prví, ktorým švajčiarska vlajka leží v žalúdku. Iniciatíva prišla už v minulosti zo strany chorvátskeho imigranta Ivicu Petrušiča, ktorý zastáva post podpredsedu združenia prisťahovalcov Secondos Plus. Na margo súčasnej vlajky povedal: „Križ nezodpovedá súčasnému multikultúrnemu Švajčiarsku.“ Jeho kroky vzápätí nasledovali prevažne moslimské organizácie z Turecka a Albánska. Sylvja Flückiger z konzervatívnej švajčiarskej ľudovej strany (SVP) povedala, že požia-

dvky moslimov sú v krajine neakceptovateľné: „Ide o niečo neprijateľné, s vlajkou neplánujeme nijaké zmeny. Ak budú požadovať ešte viac, zmeníme ústavu.“ Marianne Binder, hovorkyňa Kresťanských demokratov: „Naša vlajka reprezentuje švajčiarsku identitu, je pozvánkou pre tých, ktorí chcú byť našou súčasťou... dokonca aj prisťahovalci.“ Spomínate si, ako chcel dajaký pomätenec meniť slová slovenskej štátnej hymny, ktorá bude v marci oslavovať stosedemdesiat rokov vzniku? Kedy a aký chorý opovážlivec príde s návrhom, aby sme z vlajky odstránili cyrilo-metodský dvojkríž!

Iste sa pamätáte na výrok vplyvnej nemeckej kancelárky Angely Merkelovej o tom, že „multi-kulti“ je mŕtva! Vzbura švajčiarov je odkazom pre nás: Nenechajme sa vydierať! Iste si pamätáte aj na slávny výrok austrálskej premiérky Gilardovej v súvislosti s požiadavkami prisťahovalcov do tejto krajiny. Tak si to skúsme zrátať. Prečo získava-

jú vplyv nacionalisti Geerda Wildersa v najdemokratickejšom Holandsku, prečo v Belgicku zvíťazili flámski nacionalisti Berta De Wevera? Prečo narastá vplyv Marine Le Penovej vo Francúzsku, prečo sú stotisícové demonštrácie proti LGBT v Paríži? Prečo chce premiér Cameron v Británii prehradiť prílev Rómov z východnej Európy? Prečo získava na strednom Slovensku voličskú podporu Marián Kotleba? Hľadajte si odpoveď sami v sebe. Ak ju nenachádzate, prichádza najmä zo švajčiarska, kde občania v slobodnom referende povedali rozpinavosti neoliberalizmu svoje DOSŤ!

Širia sa správy o tom, že v Európskej únii sa pripravuje legislatíva o realokácii (o direktívnom určení!) imigrantov v rámci EÚ. „V praxi to bude znamenať, že do Talianska povedzme dopláva dvesto Afričanov a nikým nevolený úradník rozhodne, že štyridsať z imigrantov pôjde napríklad na Slovensko, lebo ich máme málo. Slovensko dostane na usadenie každého imigranta sumu od šesťtisíc eur. Geniálny spôsob ako ničť a rozkladať identitu národa,“ napísal bloger.

Aj preto má výsledok referenda vo Švajčiarsku nedozerný význam....

Reportér SNN Peter Valo napísal slová piesne o olympijskej víťazke

Z Kremľa neprišiel mráz, ale hry

Dušan D. KERNÝ - Foto: archív (pv)

Stará zásada hovorí, že v priebehu olympijských hier by sa nemalo bojovať, nemali viesť vojny. Počas XXII. zimných olympijských hier v ruskom subtropickom Soči sa však viedli a zrejme ešte dlho budú viesť mediálne vojny. Je to druhá olympiáda na ruskom území. Prvá sa konala v ére ZSSR a sprevádzal ju bojkot pre sovietskú inváziu do Afganistanu – krvavý kúpeľ pre tamojšie obyvateľstvo. Ten sa doteraz neskočil.

Autori piesne P. Valo (vľavo) a P. Janiček s N. Kuzminovou.

Krvavý kúpeľ to bol a je aj pre neúspešné, priam bezmocné armády dvoch veľmocí – ZSSR a USA. Končia sa stiahnutím vojsk bez víťazstva. Keď v roku 1980 došlo k bojkotu olympiády v Moskve, súviselo to s tragédiou Afgancov a mladých sovietskych vojakov základnej služby. V porovnaní s touto tragédiou je predsa len terajší pokus o bojkot jednak deravý, jednak oproti krvavej tragédii afganskej vojny terajšie výhrady kvôli gayom sú v porovnaní s minulou skôr fraškou ako tragédiou.

VÝREČNÉ POUČENIE

Dnes je masa slovenských divákov a príslušníkov rodín členov slovenskej výpravy, ako aj ich známych plná informácií o olympiáde a udalostiach počas jej priebehu. Pre Slovensko, verejnosť, podnikateľov, športovcov to znamená aj mnohostrannú skúsenosť a konfrontáciu s akýmikoľvek predstavami, že by u nás vo Vysokých Tatrách mohla byť časť nejakých budúcich ZOH, že by sa dala nejaká kandidatúra pripravovať. To je azda najvýznamnejší poznatok, o ktorom sa tak veľmi

nehovorí, ale asi vojde skúsenosť zo Soči do krvi každého, kto všetko videl a skúsil na vlastnej koži.

ZOH v Soči sú aj veľkou skúsenosťou pre podnikateľov – veď akýže je náš podnikateľský podiel na mnohomiliardových hrách? Inšpiratívna je skúsenosť niekdajšieho korešpondenta, ktorý neveľmi dobrovoľne zatváral pobočku v Moskve. Stal sa posledným slovenským agentúrnym spravodajcom v Ruskej federácii. Vymenil novinársku profesiu za prácu pre rakúsku firmu, ktorá sa stala jedným z masívnych dodávateľov na stavby v Soči, vrátane produkcie, ktorú vyrába na Slovensku. A tak sa slovenský novinár stal na sedem rokov mnohonásobným úspešným obchodným cestujúcim do Soči.

SBERBANK A INÍ

Mnoho zahraničných odborníkov a firiem dokumentuje aj mnohé prekážky, ktoré ruské tovarne pri modernizácii produkcie majú, a že dosahujú menej ako polovicu tej produktivity práce, než je v štátoch EÚ, vrátane Slovenska. Vyhodnotuje to masívnym kapitálom na

príklad Sberbank, najväčšia ruská banka, ktorej veľké nápisy na zeleno svetliu aj uprostred Bratislavy. Tá sponzoruje aj obľúbenú reláciu RTVS Päť proti piatim. Sberbank sa stala v súvislosti so Soči známa aj pre kontroverzné reklamné heslo: Dnes Rusko, zajtra celý svet. Samozrejme, keď miliardár Potanin v hodinovej televíznej relácii ukazuje, čo všetko „sponzoroval“. Takto je zrejme, čo urobili iní miliardári, aby prispeli do rozpočtu päťdesiat miliárd dolárov pre ZOH 2014. Zároveň je jasné, že toto sa nedá pri každom rozvojovom projekte v Rusku opakovať, že je to jednorazovka a nie systém, na ktorom možno stavať taký veľký štát.

OKNO DO RUSKA

Zásluhou ZOH sa do popredia dostali aj pomery na Kaukaze. Nielenže sa oblasť Soči, ktorá má normálne okolo štyristotisíc obyvateľov, premenila na pevnosť, ale je tiež očividné, koľko nevyriešených sociálnych a bezpečnostných problémov má Rusko na severnom Kaukaze. Tiež to, v akom pade sa ocitla situácia okolo Abcházsk, ktoré je de jure medzinárodne uznanou časťou Gruzínska – a to chce členstvo v NATO a EÚ, kým Abcházsko je de facto pod ruskou vojenskou kontrolou a vyhlásilo nezávislosť, ktorú nikto okrem RF neuznal.

ZOH Soči sa nám stali akýmiś oknom do Ruska a ruskej problematiky. Bolo by viac ako dobré, keby sa táto krajina nezatvárala, a najmä keby pribudlo ľudí, ktorí o Rusku hovoria a píšú, lebo na to majú.

Príbeh Slovenky narodenej

v Rusku, ako svoj stav pomenovala Anastasia Kuzminová, je tiež súčasťou prerastajúceho globálneho sveta, a to nielen v športe. Je to dnes tak, že keď Nastja víťazí, tak má Slovensko sviatok, ako povedal jej syn. Jedným zo svedectiev je aj pieseň, ktorá sa spievala na bankobystrickom námestí, keď získala prvú olympijskú zlatú vo Vancouveri. Autorom hudby je Pavol Janiček a jej text teraz, keď vstúpila do športových dejín ako prvá žena, ktorá získala zlatu na dvoch olympiádach v tej istej disciplíne, inovuje autor, stály spolupracovník SNN Peter Valo. Tu je úryvok z nej, celá je na webe SNN.

NASTJA
(Slovenskej olympijskej víťazke Nastji Kuzminovej)

Cez krajinu nekonečnú
Vedú biele koľaje
Po nich letí Sibírčanka
Pred ňou naša hviezda je
Kamže letíš Sibírčanka
Kamže sa to berieš zas
A ona im odpovedá
Vystúpim raz na Parnas

Gróf Beňovský na Sibíri
Počúval vrah trávu rásť
A ďaleko od domova
Spomínal na svoju vlasť
Móric sa k nám už nevrátil
Pohltil ho cudzí svet
Poslal nám sem Sibírčanku
Akej nikde páru niet.

Zo slečny sa stala pani
Na Slovensku našla vlasť
Cítila že pod Tatrami
Bude zase sláva rásť
Stále sa len usmievala
Letela v tých stopách zas
Potom len tak mimochodom
Vystúpila na Parnas

Cez krajinu nekonečnú
Vedú biele koľaje
Po nich letí Bystričanka
Pre nás naša hviezda je
Kamže letíš milá Nastja
Kamže si to trieľiš zas
Ona na to: Mám vás rada:
Bežím za vás na Parnas

Súvislosti ukrajinskej zimy, ktoré si antifašisti zrejme nevšimli
Bitka v Nitre prekryla obeť v Kyjeve

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Bitka holohlavých údajných neonacistov a ich odporcov pred barom na jednej z nitrianskych ulíc vyvolala medzi Slováckmi rozhorčené reakcie najmä na sociálnych sieťach. Aj keď je verejným tajomstvom, že podobné bitky medzi komunitami holohlavých nacistov a podobne agresívnych príslušníkov radikálneho anarchistického hnutia Antifa sa dejú po celom Slovensku, ohlas vyvolal práve tento konflikt v Nitre, lebo videozáznam o ňom vysielali všetky televízie, aj keď s odstupom niekoľkých mesiacov od samotnej udalosti.

Pästou do tváre dostala aj žena, ktorá sa snažila zastaviť vzájomné napádanie sa. Aj keď nie je presne známe, čo bitke predchádzalo, jej brutalita je nespochybniteľná. V slušnom človekovi podobné video vyvolá fyzický odpor a pýta sa, prečo je u nás niečo také možné? Nie je potom ťažké predstaviť si, že ak sa človek ocitne na nesprávnom mieste v nesprávnom čase akokoľvek nezainteresovaný môže sa stať obeťou populárnej brutality. Ak niekto schvaľuje, či dokonca propaguje akékoľvek násilie, buď je kriminálnik, alebo je psychicky narušený, no najskôr oboje.

PROTI NÁSILIU

Slováci, ktorí zostali z videa šokovaní, žiadajú zlepšenie bezpečnosti a ochranu pred podobnými hrôzami. Petíciu za zastavenie násilia na Slovensku podpísalo už približne päťtisíc ľudí a ich počet vrac narastá. Organizátorou petície je Lucia Štasselová, ktorá žiada vysvetlenie nečinnosti polície. Inicuje aj odvolanie ministra vnútra a policajného prezidenta. Zverejnenie videa z Nity podnietilo občiansku a cez sociálne siete aj mediálnu kampaň proti neonacismu na Slovensku. To je v poriadku. Lenže extrémistické hnutia pôsobia po celej Európe a pri kooperácii ignorujú hranice, čo

je mimoriadne nebezpečné. Podobnú brutalitu ako v Nitre by sme našli vo všetkých štátoch susediacich so Slovenskom. Lenže nie všade sa to skončí bitkou pred barom a policajným vyšetrovaním.

Na Ukrajinu práve tamojší neonacisti zvrhli spočiatku pokojné protivládne demonštrácie na ozbrojené zrážky s policajnými oddielmi s obetami na životoch. Krviprelievanie vy-

volalo hrozbu občianskej vojny v obrovskom štáte, s ktorým máme spoločnú hranicu. Preto je zvláštne, že antifašistickí aktivisti na Slovensku na tieto fakty dosiaľ nereagovali. Možno si to nevšimli. Skutočne nezaregistrovali, že pod zámenkou presadzovania ľudských práv sa v Kyjeve otvorene prihlásili do zbrane tamojšie nacisti?

VYZÝVAJÚ VLÁDU

Nevšimli si to ani zástupcovia Obce spisovateľov Slovenska, ktorí napísali 28. januára výzvu vláde SR? Citujeme: „Obec spisovateľov Slovenska prijala výzvu svojich kolegov spisovateľov z Ukrajiny a vyjadruje znepokojenie nad brutálnym postupom štátnej moci voči demonštrujúcim občanom v Kyjeve. ... Mimoriadnym spô-

sobom sa nás spisovateľov a publicistov dotýkajú útoky na demonštrantov, no najmä fyzické násilie a prenasledovanie novinárov a spravodajcov médií, ktoré považujeme za barbarické, nedôstojné a za návrat do režimu, s ktorým sme sa v našej krajine rozlúčili v roku 1989. ... Vyzývame vládu Slovenskej republiky, aby ako člen Európskej únie dôrazným hlasom vyzvala svojho partnera, prezidenta a zástupcov vlády Ukrajiny na dodržiavanie základných ľudských práv demonštrujúcich občanov a na hľadanie spôsobov, ako urýchlene vyriešiť krízu v krajine, ktorou trpia tisíce nevinných občanov.“ Podpísaný je Peter Juščák, predseda OSS, za Spolok ukrajinských spisovateľov na Slovensku Ivan Jackanin a výzvu okrem iných podporili aj Peter Zajac či Michal Hvorecký.

OBČANIA RUKOJEMNÍCI

V súvislosti so situáciou na Ukrajine by si však slovenskí aktivisti mali všimnúť jasné fakty. Ide o mocenský boj, v ktorom okrem iného sa neonacisti snažia poraziť starých komunistov. Príslušníci dvoch totalitných táborov sa bijú o moc a občania, ktorí túžia po lepšom živote, sú ich rukojemníci. Túto pravdu však u nás zatiaľ akosi na-

hlas veľmi nepočuť. Ani nečudo, veď slovenské aj zahraničné médiá informujú o situácii na Ukrajine prevažne z pohľadu politických štruktúr, ktoré majú svoje korene na západnej Ukrajine. Medzi ne patria aj zástupcovia neonacistického hnutia Svoboda a banderovskej militantnej strany UNA – UNSO (Ukrajinská národná armáda – Ukrajinská nacionalistická sebaobrana).

Občiansky aktivista Alexej G. Alexandrov z Kyjeva pre portál DespiteBorders.com povedal: „Na Slovensku by si mali dobre pamätať na haličských nacistov, ktorých nasledníci teraz tvoria chrbticu ukrajinskej opozície a kyjevského ‚euromajdanu‘. Práve hrdlozezi z divízie Wafen SS Galizien sa aktívne podieľali na potlačení Slovenského národného povstania. Ich vyhlásenie za hrdinov je dnes hlavným rysom ‚pravého vlastenca‘ na Ukrajine.“

ZA ZÁSTERKOU ĽUDSKOSTI

Pod egidou ochrany ľudských práv občanov Ukrajiny niektorí slovenskí intelektuáli v akomsi bezvedomí zrejme nechtiac podporujú aj tamojších neonacistov. Aj keď z Kyjeva prenikli správy o tom, že ozbrojené konflikty s obeťami na životoch vyprovokovali práve tamojší nacisti, slovenskí antifašisti proti ich vyčineniu v susednom štáte neprotestovali. Ak sa o nich slovenskí aktivisti, ktorí podporujú kyjevskú revoltu a ktorí posielajú výzvy vláde SR, nedistancujú, v podstate akoby s nimi súhlasili. Nuž, a to je v príkrom rozpore s antifašistickou agendou na Slovensku, ktorá spustila po zverejnení videa z Nity petičnú kampaň za odvolanie šéfov silových štruktúr SR. Ako vidno, keď dvaja robia to isté, nie je to presne to isté. Platí to pre nacistov i antifašistov.

POZNÁMKA

Ak obľúbená relácia nepravínikov Slovenska Pod lampou v minulom roku tvrdila, že Slováci a Slovensko neexistujú, pri druhom jej tohtoročnom vydaní sa karta obrátila. Ale iba farizejsky. Slovensko a Slovákov tu síce vzali na milosť, ibaže väčšinu z nich obvinili z nepričetnosti. Zámenkou boli útoky neonacistov v Nitre. Aktéri relácie jasnozrivo odpovedali na otázku, prečo sa to stalo práve v Nitre. Jednoducho preto, že pred pätnástimi-dvadsiatimi rokmi mestu šéfoval Jozef Prokeš – bývalý líder Slovenskej národnej strany.

Čo sa babe chcelo...

Vyoral teda v meste hlbokú brázdú, zasiať životaschopné semeno, ktoré po takom dlhom čase prinieslo svoje plody. A podľa protagonistov relácie Nitrania a ostatok Slovenska akoby na ne čakali. Ponúkla sa diagnóza o nepričetnosti...

Slováci sa s podobným nepravícnictvom nestretali zriedka a svoju múdrosť pretavili do príslovia: Čo sa babe chcelo, to sa babe snilo. Legálna definícia nepričetnosti obsahuje tieto základné znaky: duševná porucha, následkom ktorej vzniká neschopnosť rozpoznať protiprávnosť daného skutku či stavu – je to intelektuálna neschopnosť. Podľa Ottovho slovníka náučného má platiť za nepričetného iba taký choromyseľný, u ktorého lekári zistili úplnú stratu rozumu alebo zastretosť vedomia. Vidia ti spreď kamier v spominatej relácii iných podľa seba?

Zhodou okolností prišlo ešte aj ďalšie obvinenie Slovákov – z úst poslankyne Magdy Vášáryovej, bývalej prezidentkovej kandidátky. Ako sa sama vyjadrila, jej rodina má nemecské korene a Vianoce neoslavuje podľa slovenských tradícií, ale podľa nemeckých. Po Vianociach jej veľmi leží na srdci budúci osud Ukrajiny, a tak ju krajne pobúrili slová premiéra Roberta Fica, že v spore o pripúťanie Ukrajiny buď k EÚ, alebo k Rusku rozhodlo, kto dá viac. A viac dala Moskva. Ale pani poslankyňa vidí skutočné hodnoty inde. Slováci, ktorí sa podľa nej stále nezabavili „zatuchnutých truhlic a zaprášených plecniakov“, „všetko merajú podľa jedla“. Opláti sa teda aj hladovať, len aby sme mali vytúženú demokraciu, aj keď bez ekonomickej slobody. Od jedla sa takto oslobodzovali kedysi svätci, ktorí sa v lesoch živili korenkami, ale vtedy nešlo o demokraciu, lež o kráľovstvo nebeské.

Mám knihu Kameň múdrosti a v nej jedna kapitola má názov Všetci chcú vaše dobro – nedajte si ho vziať a ďalšia sa nesie v duchu sloganu Prazdny žalúdok, je zlý politický radca. Je pravda, že poslankyňa Vášáryovej, ako sama hlása, nejde iba o dobro Ukrajincov, ale aj Američanov (o to možno predovšetkým) a Európskej únie. Pochopiteľne aj Slovenska – lenže ako by sme si poradili s biednym susedom, keď počas krízy nám často nestačilo ani bohaté Nemcko? Čisté idey poslankyne Vášáryovej majú jednu chybu: zažila iba jeden ich pól. Ten, čo sa kryje s dostatkom. A radiť a robiť úsudky s takouto skúsenosťou je dosť trúfale. Mnohí sa trúfalo púšťajú do Slovákov. Testujú nás, čo si môžu dovoliť. Nezostáva nám nič iné než tradičná súdržnosť.

Peter JÁNOŠÍK

KULTÚRA

Aj keď sa súťaž Zlatý slávik na Slovensku definitívne skončila, máme tu stále pretrvávajúce hudobné ceny, ktoré odborníci označujú aj ako ekvivalent celosvetovo známej Grammy. Odborníci združení v Zväze autorov a interpretov (ZAI), teda výkonní skladatelia, hudobníci, speváci či hudobní režiséri, raz ročne vyhlasujú víťazov v ôsmich kategóriách, ktoré zahŕňajú celú slovenskú populárnu hudbu.

Sviatok hudby

Legendárny bratislavský V-klub privítal 13. februára skutočne reprezentatívnu vzorku slovenských muzikantov, bez ktorých by sa o našej populárnej hudbe nedalo hovoriť. Tentoraz o nomináciách v jednotlivých kategóriách a následne o víťazoch rozhodovali odborníci. Hlavnú zásluhu na vynikajúcej atmosfére večera mal jednoznačne predseda Rady ZAI Martin Sarvaš, ktorý okrem širokého kultúrneho záberu nechal výraznú stopu aj v našej populárnej hudbe.

V kategórii Album roka v celkom slušnej konkurencii napokon jednoznačne zvíťazil Richard Müller a vokálna skupina Fragile s albumom Hlasy. „Som veľmi rád, že sme sa na tom projekte dohodli s Braňom Kostkom a so skupinou Fragile. Teším sa, že to nadobudlo takúto podobu,“ skonštatoval R. Müller pri preberaní ceny. Spojenie prepracovaných vokálov a spevákovho osobitého hlasu plus osvedčené hity jednoducho prinieslo zaslužené ovocie. Skupinou roka 2013 sa stali sympatickí rebeli z kapely Horkýže Slíže. Svojej povesti recesistov nezostali nič dlžní. Spevák a líder Kuko prišiel na odovzdávanie v ružovej parochni a ženskom kostýme a po vyhlásení ceny povedal prítomným: „Už jedináš rok som nevyhral žiadnu cenu a ja osobne som ani nechodil na odovzdávanie takýchto ocenení. A ráno som sa zobudil a povedal som si, musíš ísť. Asi sa mi o tom snivalo. Tak som prišiel a podarilo sa to!“ Prijemným prevrpením bola cena nazvaná Objav roka. Získala ju mladá speváčka Sima Martausová, ktorá má zrejme pred sebou slubnú kariéru.

Dôležitou súčasťou našej hudobnej scény sú rozhlasové stanice, festivaly, no a samozrejme hudobní redaktori. Rozhlasovú stanicu roka sa stalo Rádio Slovensko verejnoprávneho RTVS, čo je logickým výsledkom vysokého percentuálneho zastúpenia slovenskej hudby. Festivalom roka sa stal Topfest v Piešťanoch, pričom jeho organizátor Dušan Drobny získal aj cenu pre Usporiadateľa roka. V prípade Hudobného redaktora roka potvrdil svoje kvality Roman Bomboš z RTVS a cenu získal už po druhýkrát za sebou.

„Je to veľké zadostučnenie, pretože túto cenu dávajú samotní autori a interpreti slovenskej populárnej hudby. Sú to ľudia, s ktorými často robím rozhovory, a ja sa snažím, aby ich tie rozhovory bavili. Snažím sa o nich zistiť pikošky, aby to nebola len nudná práca. A keď títo ľudia človeku dajú cenu, tak to znamená, že tie rozhovory bavia aj ich. Tak som šťastný,“ uviedol R. Bomboš.

Maroš M. BANČEJ

Významný podiel Historického odboru MS na projekte Solúnska misia

Na obrazovky príde ojedinelé dielo

V RTVS sa nedávno uskutočnila mimoriadna prehliadka výnimočného diela – prišlo na ňu stoštyridsať pozvaných hostí, traja biskupi, historici, teológovia, kňazi kresťanských náboženstiev, televízni profesionáli a dokumentaristi. Takáto prezentácia sa stala v podmienkach terajšieho vedenia RTVS úplne výnimočnou tak zameraním, ako aj počtom zúčastnených. Okrem iného stojí za ňou jeden zo spoluautorov prvého dokumentu, o ktorom SNN už informovali, dokumentarista a dlhoročná výrazná postava redakcie duchovného života Krištián Bezák, ktorý poskytol SNN pohľad za kulisy príprav ojedinelého projektu Misia bratov zo Solúna. Projekt bude mať zrejme niekoľko pokračovaní. Štáb precestoval vyše deväťtisíc kilometrov, nakrúcal v deviatich štátoch, v dvadsiatich troch chrámoch – a to za devätnásť dní určených na snimanie. Prvý diel sa bude vysielat' pod názvom Misia bratov zo Solúna.

• **Ste spoluautorom projektu Misia bratov zo Solúna, ako dlho vznikol projekt a kde všade vznikol?**

Tento projekt vznikol postupne približne šesť rokov. Predchádzal mu môj samostatný projekt s pôvodným názvom Staroslovenské kultúrne centrá v období stredoveku, ktorého názov bez súhlasu autora zmenili na Staroslovenské kultúrne centrá a projekt zastavili. Po nástupe nového vedenia RTVS pod vedením generálneho riaditeľa Václava Miku sme projekt s pracovným názvom Solúnska misia, ale v definitívnom znení, v ktorom sa bude vysielat', Misa bratov zo Solúna, o ktorý predchádzajúce vedenie nemalo záujem, ponúkli programovému riaditeľovi Tiborovi Búzovi, ktorý ho prijal a podporil. Autorkou scenára je Bernadeta Tokárová. Od začiatku som rešpektoval obsah scenára a snažil sa ho doplniť aj o vedomosti, ktoré som získal dlhoročným štúdiom historických prameňov, a najmä skúsenosťami a nadobudnutými vedomosťami dosiahnutými pri realizácii predchádzajúceho projektu Staroslovenské kultúrne centrá.

• **Bude mať tento ojedinelý pokus pokračovanie – vyžaduje si to téma, alebo sa všetko základné tvorcom podarilo povedať?**

Už pri vytváraní scenára som si uvedomoval obrovský rozsah tejto témy. Vedel som, že nie je možné všetko, čo sme získali vďaka misii sv. Cyrila a Metoda, zobraziť na stopáži za dvadsaťšesť minút. Museli sme sa vzdať jedného výrobného čísla, aby sme mohli vytvoriť dielo v trvaní päťdesiatdva minút. Do realizácie tohto projektu som šiel so zámerom maximálne vyťažiť respondentov filmu a inštitúcie, v ktorých sme nakrúcali. Nebolo jednoduché získať mnohé, najmä zahraničné súhlasy na snimanie. Našej akceptácii pomohla garancia vysokej medzinárodnej kredibility prof. Hrabovec, prof. Judáka a prof. Vasiľa, ktorí vytvárali záruku, že ide o približenie uchovávaných klenotov divákovi vo verejnoprávnom médiu a o prácu serióznych skúsených tvorcov, ktorí nepoškodia ich dobré meno. Som vďačný našej veľvyslankyni v Ríme Márii Krásnohorskej za jej garancie a žiadosti. Vďaka tomu sme nazbierali mnoho jedinečného materiálu. V predloženej časti projektu, ktorá nás časovo limitovala, sme nemohli všetko zohľadniť. Po zostrihu tohto dokumentu nám riaditeľ programu RTVS Tibor Búza umožnil vytvoriť ďalšie pokračovanie projektu Solúnska misia. Mali by sme nakrútiť obdobie pred vstupom Konštantína a Metoda na naše územie a v ďalšom pokračovaní súčasného diela dokončiť ich misiu.

• **Výsledný tvar má dobrú podobu, a to aj zásluhou osemnástich osobností, ktoré ste postavili pred kameru, mnohé z nich sú piliermi Historického odboru Maticy slovenskej – ktoré výpovede osobitne slovenských historikov boli pre váš dokument kľúčové?**

Dôležití boli všetci nasnímaní respondenti, lebo ich prítomnosť vo filme vyžadoval schválený scenár. Každý z nich mal v dokumentárnom filme svoju úlohu v zmysle svojej odbornej špecializácie. Potešila ma skutočnosť, že na projekte sme našli podporu u profesorky Hrabovec, ktorá je uznávanou a akceptovanou svetovou kapacitou v oblasti histórie, a bez jej vkladu by dokumentárny film Solúnska misia

Zhovárал sa Dušan D. KERNÝ – Foto: archív

Dokumentarista K. Bezák pri nakrúcaní so svojim kameramanom.

bol značne ochudobnený. Film obohatila o informácie a súvislosti, ktoré dosiaľ nikde v médiách na Slovensku nezazneli. Veľmi nám pomohol nitriansky biskup Mons. Viliam Judák, profesor cirkevných dejín, ktorý okrem účasti na filme nám dal k dispozícii Diecézne múzeum v Nitre s jeho spolupracovníkmi a tajomníkom Mgr. Miroslavom Šídlom. Toto jedinečné múzeum v Európe, ktoré je projektom Mons. Judáka, poskytuje zásluhou unikátnych dokumentov a predmetov ucelený prehľad našej histórie od najstarších čias. Vďaka jeho pracovnosti a ústretovosti sme film obohatili o dokumenty, ktorých originály sa nachádzajú v Kyjeve a Moskve, čím sme zároveň ušetrili nemalé finančné prostriedky. Vďaka Dr. Matejovi Ruttkayovi, riaditeľovi Archeologického ústavu SAV v Nitre, sme nakrúcali základy kostolníka z 9. storočia na Martinskou vrchu, o ktorom sa predpokladá, že mohol byť kostolom kniežaťa Pribinu. Sám nám priblížil situáciu v Bojnici a umožnil nám nakrúcať vzácne Bojnianske plakety z 9. storočia.

Veľmi sme sa potešili ústretovosti Dr. Veroniky Plachej, bývalej riaditeľky archeologického výskumu na Devíne, ktorá nám predstavila výsledky svojho výskumu a výsledky práce jej českých predchodcov na hrade Devín. Na základe dosiahnutých výsledkov archeologického výskumu zdôvodnila byzantský pôvod vykopaného kostola a hrob z 9. storočia v súvislosti s pobytom Konštantína a Metoda u nás a existenciu rezidence kniežaťa Rastislava na Devíne. O zásluhách kniežaťa Rastislava a o tom, ako ho pravoslávna cirkev povýšila na oltár, porozprával prof. Ján Šafin z Katedry cirkevných dejín a byzantológie z Pravoslávnej bohosloveckej fakulty v Prešove. Do filmu prispel jazykovedec prof. Pavol Žigo, riaditeľ Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV, doteraz nesfilmovaným zaujímavým objavom, na základe ktorého preukazuje existenciu hlaholského písma u nás.

Svoju hypotézu cesty Konštantína a Metoda na Veľkú Moravu a dôsledky víťazstva kráľa Ľudovíta Nemca nad Rastislavom objasnil historik prof. Ján Lukačka, vedúci Katedry slovenských dejín UK. Analýzu hlaholského písma a jeho unikátnu prepracovanosť a využitie priblížil historik prof. Martin Homza. Potešila a obohatila nás spolupráca s jazykovedcom prof. Jánom Doruľom

zo Slavistického ústavu Jána Stanislava, ktorý nám pomáhal s literatúrou a vysvetlil vznik a uplatnenie hlaholského písma. Z tohto ústavu SAV do filmu prispeli jazykovedec doc. Dr. Peter Žeňuch, riaditeľ Slavistického ústavu Jána Stanislava, a vedecký pracovník ThLic. Andrej Škoviera. Samostatnou významnou kapitolou je účasť historikov profesora Matúša Kučeru, medievistu profesora Richarda Marsinu, riaditeľa Nitrianskej diecéznej knižnice Mons. Ladislava Belása, zoborského opáta a riaditeľa Nitrianskeho múzea.

• **Boli ste vo Vatikáne na miestach, ktoré nie sú pre štáby slovenských dokumentaristov každodenné. Ako to vnímali tvorcovia filmu a ako vy osobne?**

Neviem o tom, že by niekto zo Slovenska alebo z Česka nakrúcal audiovizuálne dielo vo Vatikánskom tajnom archíve, dokonca v miestnosti samého prefekta, že by mal v rukách originál Assemaniho kódexu a bulu pápeža Jána VIII. z Registra Vatikánskeho tajného archívu, ktorú môžeme považovať za Magna chartu slovenskej existencie v 9. storočí. Vďaka tomuto dokumentu sa divák dozvie, ako to bolo s kráľom Svätoplukom a jeho akceptáciou Svätou stolicou. Takéto audiovizuálne dielo na Slovensku ešte dosiaľ nevzniklo a vo filmografii neexistuje vôbec. Držal som v rukách mnoho posvätných a vzácnych predmetov a dokumentov, medzi inými tisícročnú lebkú sv. Vojtecha, jeho biskupské rukavice a biskupský prsteň, no dokumenty vatikánskych archívov rozširujú moju historickú skúsenosť a vedomosti o viac ako sto rokoch. Vatikánska knižnica je nielen najväčšou, ale zároveň najkrajšou knižnicou na svete. Potešilo ma, ako boli týmto prostredím očarení, a tým aj k zodpovednosti za vykonanú prácu podnietení moji kľúčoví a najbližší spolupracovníci v štábe – kameraman Dušan Krnáč a osvetľovač a fotodokumentarista Zoli Horváth.

• **Pred kamerou hovorí plejáda slovenských historikov a historičiek. Vynechali ste niekoho, sú odborníci u nás, ktorí by tam mali ešte byť?**

Samozrejme, nemohol som – už aj z časových dôvodov – prezentovať všetkých vedeckých pracovníkov z oblasti histórie. Koľko mimoriadnych a dodnes nenahraditeľných slovenských osobností už je na druhom brehu a nemali možnosť dôstojne prezentovať výsledky svojej práce. Ďakujem Pánu

Bohu, že som stihol ukázať len niektorých za ich plodného života. Pokúsil som sa predovšetkým verejnosti predložiť vedecké poznatky vedcov, o ktorých médiá na Slovensku vôbec neprejavujú záujem a ich výsledky bádania dostávajú väčší priestor v zahraničí, myslím tým aj Česko, ako doma. Viem to z osobných rozhovorov zo zahraničnými historikmi, ktorí prednášajú na svetoznámych univerzitách a pracoviskách a mená našich historikov sú pre mnohých významnými pojmami. Máme prisľúbenú diskusnú reláciu, ktorou by sme chceli aj za účasti tých, ktorí nepovažujú Slovensko za svoju vlasť, ale aj inými, niektoré bezdôvodne spochybňované významné udalosti z našich dejín prezentovať. Bez vzájomného dialógu sa nemôžeme posunúť ďalej. Prevažnú časť života sme prežili bez možnosti dialógu v totalitnom režime a za jeho plody platíme dodnes, preto musíme zväzdať priam zápas o každú slobodnú diskusiu.

• **Zaujímavá je výpoveď akademika z Budapešti. Aký je dnes vedecký názor maďarských odborníkov?**

Myslím si, že ako susedia, ktorí sme žili skoro tisíc rokov v jednom štáte, sme na škodu spoločnej veci a dobrej vzájomnej zanedbali svoje vzťahy. Keby sme sa navzájom viac počúvali a rozprávali, mohli sme byť oveľa ďalej v každej oblasti, a oblasť skúmania histórie nevyvíjajú. Dôkazom toho sú aj niektorí maďarskí historici, ktorých vedecké výsledky a ich publikácie nezaujato posudzujú našu existenciu. Medzi najvýznamnejších, ktorých práce poznám, patria archeologička pani Dr. Czizicki a vedúci archeológa Maďarskej akadémie vied pán Dr. Szóke, ktorý vedie výskum v Blatnohrade (Zalavári). Ukázal nám jedinečné nálezy s nápisom v hlaholike, ktoré sa sem dostali jednoznačne prostredníctvom pôsobenia Konštantína a Metoda u kniežaťa Kocela v Blatnohrade. Pán Dr. Szóke nám okrem iného povedal: „Keď sme v roku 2009 našli prvý fragment s nápisom v hlaholike, bol to pre dejiny slovanského písmonictva veľmi dôležitý nález. Dalo sa nim totiž dokázať tvrdenie z Konštantínovho životopisu, že počas obracania na vieru vytvorili osobitné písmo, osobitnú abecedu pre všetky slovanské hlasy, aby sa dali preložiť vybrané časti Biblie... Tieto nápisy vznikli buď v rokoch 866 – 867, alebo začiatkom sedemdesiatych rokov 9. storočia.“ Nie je to významná zmena v interpretácii a posudzovaní autochtónnosti, teda aj existencie nášho národa v 9. storočí žijúceho na tomto území – a práve maďarským vedcom?

• **Diváci majú ojedinelú možnosť zoznámiť sa aj s názormi neekvivalentných odborníkov. Aké sú?**

Keď som ako muzikant pôsobil v Nemecku koncom šesťdesiatych a začiatkom sedemdesiatych rokov, navštevoval som galérie a múzeá. Prekvapilo ma, že na obrovskej mape v berlínskom Múzeu Pergamon sú na našom území od 5. – 10. storočia prázdné biely miesta. S odstupom času som prišiel do iného Nemecka, kde starostlivo uchovávali najstaršie svedectvá o našej minulosti. Traumu v našich vzťahoch však dosiaľ vyvoláva zjatie Metoda franskými kňazmi a jeho údajné trýznenie, ktoré je stvárané obrazmi v chrámoch byzantského obradu. Prof. Immo Eberl z Tuebingenskej univerzity vychádza z dobových záznamov, podľa ktorých skutočne Konštantína a Metoda považovali za votrelcov na ich misijnom území, a preto sa ich chceli zbaviť. Je zaznamenané, že pasovský biskup Hermanrich chcel dať Metoda „zbičovať ako psa“, ale k tomu nedošlo. Metod nebol vo väzení, žil však v určenom kláštore, kde sa mohol slobodne pohybovať a písať listy. U nás sa dodnes vyvolávajú spory o sídle Rastislava. Nemecký historik profesor Eberl o tom nemá nijaké pochybnosti. Potvrdil, že Rastislav mal svoju rezidenciu na hrade Devín, no podobne ako Karol Veľký v Aachene musel sa pohybovať po celej svojej ríši.

Živé a zreteľné cyrilo-metodské stopy a ozveny v slovenskom svete

Echo odkazu vierozvestcov v zámorí

Stanislav BAJANÍK - Ilustračné foto: Emil SEMANCO

II. časť

V minulom čísle SNN sme nový cyklus *Náš slovenský svet* orientovali na cyrilo-metodské stopy v slovenskom zahraničí v Európe. V druhej časti chceme stručne prezentovať slovenské cyrilo-metodské stopy v zámorí, aj keď sú už dnes mnohé historickou spomienkou.

Už v roku 1894 americkí Slováci najmä na podnet reverenda Štefana Furdeka ozvlášť myšlienku o založení Matice slovenskej v Amerike (Chicago). Z iniciatívy americkej Slovenskej katolíckej a evanjelickej inteligencie, najmä Slovenskej katolíckej Jednoty (SKJ), prijalo Maticu slovenskú tisíce Slovákov v USA. Na jej čelo vybrali spočiatku dolnozemskeho Slováka Gustáva Maršalla Petrovského. Jednou z jej popredných úloh bolo pomáhať slovenskému životu v Uhorsku, ale ekumenická cyrilo-metodská myšlienka prostredníctvom príslušníkov oboch konfesií v jej základoch zotrvala. Dokazuje to bohatá národná, výchovno-vzdelávacia sieť farností, chrámov, kláštorov, konventov, škôl, hál z 19. a 20. storočia, ktorú v menšom rozsahu môžeme badať až podnes.

■ SLOVENSKÁ AMERIKA

Po roku 1890 založili Slováci v Amerike vyše štyristopäťdesiat slovenských osád s kostolmi, so školami, s duchovným kresťanským zázemím katolíckeho a protestantského vyznania. Za takmer sto rokov vybudovali, vyzdobili, vysvätili vyše tri desiatky cyrilo-metodských centier, chrámov, fár, škôl, ústavov najmä v štátoch Alabama, Arkansas, Illinois, Kansas, Maine, Michigan, Minnesota, New Jersey, New York, Ohio, Pensylvánia, Západná Pensylvánia, Wisconsin. Najstarší katolícky cyrilo-metodský chrám bol v Brookside (Alabama) z roku 1895 a druhý v Young Stoune, (Ohio) z roku 1898. Cyrilo-metodské patrociniá viedli veriacich, najmä mládež, k slovenčine, slovenskej piesni, divadlu, ku kultúrnemu a spoločenskému životu. Boli a sú vyzdobené slovenskými nápismi, slovenskými symbolmi a zástavami; vychovali množstvo kňazov, organistov, učiteľov, rehoľných sestier, slovenskú inteligenciu, množstvo jednoduchých slovenských veriach v zámorí.

■ DANVILLSKÉ CENTRUM

Aj v rehoľnom živote amerických Slovákov možno hovoriť o cyrilo-metodskom duchu. Popri fran-tiškánoch, milosrdných bratoch, milosrdných sestrách sv. Vincenta, školských sestrách sv. Františka a Dominika v cyrilo-metodskom duchu výraznejšie pôsobili benedikťini a sestry sv. Cyrila a Metoda v Danville. Rehoľné sestry J. Barteková, M. Miháková, E. Pavlíniová založili tu už v roku 1909 Kongregáciu sv. Cyrila a Metoda. Ich kongregácia sa rozširovala po slovenských osadách v Amerike, zakladali kláštory so školami (Willkes Baar, Pittson, Olymphat, Plymouth a inde; do r. 1914), získali vyše tri-

tisíc slovenských žiakov. Od roku 1926 prevádzkovali v Amerike prvú slovenskú Vysokoškolskú dievčenskú akadémiu, ktorá vysielala vyučené učiteľky a vychovávateľky pre Slovákov do celej Ameriky. V Danville postavili celý chrámový komplex a vytvorili krúžok Cirilika, ktorého členky museli ovládať slovenčinu a slovenské reálie. Maticu školskú na cyrilo-metodskej báze využili na zakladanie podpôr, na čo vďaka reverendovi Matúšovi Jankolovi získali povolenie Vatikánu i príslušnej diecézy v Amerike.

Inšpirátorom šírenia cyrilo-metodskej myšlienky v tomto prostredí bol aj reverend Štefan Murgaš, okrem iných aktivít aj zakladateľ kláštora sv. Cyrila a Metoda (1908 – 1914) vo Wilkes Baare. Pozoruhodnú iniciatívu gréckokatolíckych Slovákov v Amerike reprezentoval od roku 1951 aj ich seminár sv. Cyrila a Metoda v Pittsburghu, ktorý neskor zanikol.

■ DOKUMENTAČNÁ MISIA

Jozef Cíger Hronský, Jozef Cincik a Karol Plicka tvorili intelektuálnu podstatu matickej delegácie, ktorá prešla v roku 1935 – 1936 slovenskou Amerikou. Počas celého radu prednášok, návštev, výstav, prezentácií, prijali na najvyšších úrovniach i medzi Slovákmi dokumentárny filmom Karola Plicku *Za Slováckmi do Ameriky* vytvorili jeden z najcennejších archívnych materiálov. Z tejto dokumentačnej misie je aj niekoľko tisíc fotografií zo slovenských duchovných i civilných stredísk. Film je súčasťou národného kultúrneho dedičstva v Slovenskom filmovom archíve; súbor fotografií tvorí jeden z najcennejších fondov Krajanského múzea Matice slovenskej. Stručný výber aj s cyrilo-metodskou tematikou dokumentovala MS i samostatnou expozíciou Duchovné centrá Slovákov v Amerike a v Kanade v rámci Roka kresťanskej kultúry 2010 po Slovensku i Európe. Naposlady na Ekumenických svetových dňoch evanjelickej cirkvi v Lučenci.

■ KANADSKÉ PATROCINIÁ

Kanadské cyrilo-metodské chrámové, resp. patrociniové zastúpenia nájdeme väčšinou v Ontariu a Quebecu. Najstarší cyrilo-metodský chrám z roku 1928 sa nachádza v Montreale, ďalšie sú v Toronte, Hamiltone, Windsore, Westmire a Missisagae. Sú tu zastúpené obe najväčšie katolícke denominácie – rímska aj grécka. Odtiaľto (z Hamiltonu) pochádza od Mons. Fantiška Fugu prvá registrovaná a patentovaná verzia (Londýn) súčasných symbolov slovenskej štátnosti – ako inak – aj s cyrilo-metodským dvojkrížom. Cyrilo-metodské dedičstvo, najmä na pôde grécko-

katolíckej cirkvi, sa výrazne rozvíjalo po druhej svetovej vojne aj zásluhou apoštolského vizitátora Michala Rusnaka, neskoršieho pomocného torontského biskupa. Keď v roku 1980 Vatikán povolil grécko-katolícku eparchiu sv. Cyrila a Metoda, biskupova jurisdikcia siahala na duchovné sídla v Montreale, Toronte, Oshawe, Weelande, Hamiltone, kde všade boli cyrilo-metodské chrámy.

Popri iných sporadických cyrilo-metodských slávnostiach pripravili kanadskí Slováci v roku 1963 jednu z najmasovejších svetových osláv sv. Cyrila a Metoda. Na brehu Torontského jazera v Hamiltone sa na štadióne zišlo pri tejto príležitosti do dvadsaťpäťtisíc Slovákov. Oslavy usporadúvajú doteraz.

Z hľadiska prehľbovania a šírenia cyrilo-metodskej tradície patrili k svetovým slovenským unikátom v rokoch 1952 – 1999 Jezuitský misijný dom v Galte (Cambridge – Ontario). Odtiaľto podnikali misijné služby do viacerých kanadských slovenských lokalít a ich vydavateľstvo a tlačiareň Dobrá kniha – dnes už všetko na Slovensku – vytvorili celý rad materiálov aj s cyrilo-metodskou tematikou.

■ V ARGENTÍNE A AUSTRÁLI

Cyrilo-metodský odkaz výrazne podnietil v emigrácii J. C. Hronského a jeho okolie založiť v Argentíne v roku 1959 Zahraničnú Maticu slovenskú. Jej duchovné, kultúrne, vydavateľské úsilie vychádzalo z tejto tradície a tradície matickej cyrilo-metodskej myšlienky vo svete. Tak to bolo aj v osemdesiatych rokoch 20. storočia, keď prešla do Kanady, kde bola v roku 1983 – 1984 uznaná štátom za slovensko-kanadskú ustanovizeň.

Slovenská, takpovediac, misijná cyrilo-metodská stanica funguje od druhej svetovej vojny až do súčasnosti v duchu cyrilo-metodskej tradície pôsobí aj evanjelické duchovné strediská zoskupené z imigrantov – vojvodinských Slovákov – najmä v Lavertone, Melbourne a inde, ktorí ako nová generácia vyrastajú na báze staršej slovenskej duchovnej podstaty v Austrálii.

Stručný exkurz do cyrilo-metodských stôp slovenského sveta by mohol byť inšpiráciou pre Maticu slovenskú, aby sa v spolupráci s ďalšími inštitúciami vynasnažila o spracovanie celkovej vedeckej a odbornej dokumentácie slovenských zahraničných zaslúh.

POZNÁMKA

Nedávno sa mi jedna sprievodkyňa turistov ponosovala, že nemerky hovoriaci študenti sa jej často pýtajú: Prečo Slováci utláčajú Maďarov? Takáto mienka je výsledok činnosti inštitútu v Budapešti so sto päťdesiatimi zamestnancami, ktorý chrlí klamstvá o Slovákoch do sveta. Aká je teda skutočnosť? Československá presídľovacia komisia po druhej svetovej vojne zistila, že v Maďarsku žilo 473 552 Slovákov, z ktorých sa presťahovalo na Slovensko 73 273, takže v Maďarsku zostalo ešte po presídlení 400 271 Slovákov.

Mnohí stále smútia za Veľkým Uhorskom

Krvdia Slováci Maďarom?

Peter KOŠTÚR

Pri sčítaní ľudu v roku 1990 malo odvahu prihlásiť sa k slovenskej národnosti už len 10 459 občanov. Na Slovensku pri sčítaní ľudu v roku 1961 sa k maďarskej národnosti prihlásilo 518 782 občanov a v roku 1991 už 567 296, čo je nárast o 48 514 občanov (plus 9,35 percenta). Odhaduje sa, že k maďarskej národnosti sa vtedy prihlásilo aj okolo dvestotitisíc Rómov...

■ ŠKOLSKÁ PRAX

Maďari na Slovensku majú všetky druhy škôl a tiež univerzitu v Komárne, čo o Slovákoch v Maďarsku nemožno povedať. Nemecký denník *Allgemeine Zeitung* uverejnil článok o maďarskej národnostnej praxi zvlášť v školstve. Autor článku Dr. Johann Tyll z Vemdingu je pôvodom maďarský Nmec. Píše, že všetky maďarské menšinové zákony boli „vzorové“ a mali slúžiť ako príklad pre celú Európu. Boli a sú to však iba krásne slová, ale len na papieri. Pri týchto skvelých zákonoch menšina v Maďarsku postupne zmizla... „Maďarskí Nemci asimilačnou politikou svoju materinskú reč väčšinou už zabudli,“ konštatuje J. Tyll.

Väčšina čitateľov maďarských novin nesmie vedieť, že Maďarmi obviňované Slovensko umožňuje maďarskej mládeži od prvej triedy až po maturitu vyučovanie v maďarskom materinskom jazyku. Len málo ľudí smie vedieť, že v Rumunsku maďarská menšina má tridsaťtri stredných škôl s vyučovacím jazykom maďarským.

Podľa ministra uhorskej vlády O. Jasziho sa v rokoch 1980 – 1990 pomadžarčili tri milióny Nemaďarov. Pri porovnaní s rokom 1780 vzrástol podiel Maďarov z 28,9 percenta na 48,1 percenta a podiel Nemaďarov poklesol zo 71,1 percenta na 51,9 percenta.

■ NÁBOŽENSKÝ ŽIVOT

Pavel Zaťko, správca Slovenskej katolíckej misie, po polročnom pôsobení v Maďarsku napísal článok *Slováci v Maďarsku*, kde uvádza: „Vo vyše štyridsiatich, pôvodne čisto slovenských katolíckych obciach dnes panuje ako výlučný liturgický jazyk maďarčina, vrátane náboženských požehnaní a vysluhovania sviatostí. Niet farskej kancelárie, v ktorej by nevisela mapa historického Uhorska. Aj napriek začiatočnému slušnému a milému prijatiu zo strany cirkevných či štátnych predstaviteľov nadobudol som dojem, akoby som bol v Maďarsku votrelec. – Čo Slováci? Tí už tu nežijú, – hovoria mi kolegovia farári v obciach, ktoré navštevujem. Sú aj horšie prípady, keď farár namiesto podania ruky na mňa vychrlí, prečo som sem prišiel robiť politiku. Najťažšie to bude práve vo vzťahoch s miestnymi kňazmi. O stave maďarskej menšiny na Slovensku sa veľmi málo hovorí, ale keď zbijú v Šahách policajti maďarského výtržníka, tak sa to pretriasu v médiách celý týždeň. Dr. Galiga, farár v Békešskej Čabe, mi hovoril, že

po celý čas štúdií na teológii počúval od spolužiakov: Zemiaky nie sú jedlo, Slovák nie je človek. To je dôsledok, že kňazi slovenského pôvodu sa hanbia priznať, že rozumejú slovensky.“

Na jednu z mnohých aktivít maďarskej kalvínskej cirkvi sa možno pozrieť na internete www.magyar-eletter.hu. Je tam v štyroch jazykoch, aké ciele má Nadácia Maďarský životný priestor. Ak hľadáte informáciu o hocičkom slovenskom meste, objaví sa v cudzích jazykoch Oberland, Uplands, teda Horná zem – Slovensko. A za tým poznámka: v súčasnosti pod slovenskou okupáciou. Teda Slovensko patrí Slovákom iba dočasne. Tu už by mal zakročiť Európsky parlament a prestať vinníka.

■ PLATÍME URÁŽKY

V knihe *Magyarok Csehszlovákian 1918 – 1938*, ktorá vyšla v roku 2002 v Šamoríne, na strane 177 Sandor Vajlok píše: „Nech je prekliaty ten kúsok zeme, ktorý kedysi stvoril a priniesol čo len jediného Slováka.“ A tiež: „Niet slovenského národa.“ Kniha vyšla s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky. Takéto čosi dokazuje, že na spomenutom ministerstve vtedy zrejme nebolo všetko v poriadku, a namieste je aj otázka, či ho náhodou neovládali Maďari?

Výbor pre spoločenské organizácie Parlamentu Maďarska finančne podporil vydanie CD Spolku mladých Maďarov s názvom *Aktuálne revizionistické pesničky*. Ďalšími sponzormi tejto edície boli aj Ministerstvo pre mládež a šport. Spomenutý nosič obsahuje osem revanšistických piesní a predáva sa v Maďarsku. Slovenska sa dotýka pieseň *Všetko spať*. V jednej slohe stojí: „Nitra, Ipeľ a malý Hornád má dnes ešte čisté vody, scervenejú však, ak nedostaneme všetko späť.“ Ako si vysvetlíť túto otvorenú vyhrážku?

Ako môžu Slováci veriť B. Bugárovi, keď vo svojej knihe *Žijem v takej krajine* (2004) osočuje Slovenskú republiku. Kniha najprv vyšla v maďarčine a potom aj v slovenskom preklade v maďarskom vydavateľstve Kalligram, kde je riaditeľom bývalý minister školstva SR Laszló Sziget. Kniha je plná kritiky slovenskej štátnej a národnej politiky, všetky autorove požiadavky sledujú ten istý cieľ: odstránenie „krivdy“ Trianonu. Seba i maďarskú menšinu stavia vysoko nad úroveň Slovákov, ktorí „sami seba udržiavajú na tom nevyšpeľom stupni vývoja, nachádzajú sa v procese dozrievania“. Hlavnou Bugárovou témou sú menšiny a „obrovské nedostatky“ slovenskej menšinovej politiky. Autor aj editor krajine touto knižkou vyjadrujú túžbu vrátiť sa do veľkého Maďarska, pohliť a rozdrobiť Slovensko, obnoviť susedstvo s Poľskom, zbaviť sa traumy spomienok na dokonané neprávosti voči Maďarom.

Strana šípových krížov aktívne riešila židovskú otázku

Kapitoly o maďarskom fašizme

Text a foto: Vojtech KÁRPÁT

Koniec seriálu

Fašistickú minulosť naši južní susedia neradi priznávajú. Najnovšie túto dejinnú etapu jánusovsky skrývajú za propagandistický Rok holokaustu a rovnako dvojtvárne vyznieva novopostavené symbolické súsošie nemeckej okupácie Maďarska v ich hlavnom meste. V predošlých štyroch častiach nášho cyklu sme ukázali skutočnú tvár maďarského fašizmu, jeho exponentov aj kolektívnych nositeľov. Dospeli sme až k dramatickým dňom, keď dovtedy príčinného rišského správcu Miklósa Horthyho internovali na bavorskom zámku Hansee a za vodcu národa ustanovili Ferenc Szálasiho s jeho povestnou Stranou šípových krížov – Nyilaskeresztes Párt (NKP).

Strana šípových krížov pôsobila od roku 1939 aj na okupovaných územiach južného Slovenska. Popri košickej centrále boli jej stranické organizácie aj v ďalších mestách tohto regiónu. Členská základňa a funkcionári NKP predstavujú pestrý sociálny konglomerát s pozoruhodnou politickou minulosťou. Nájdemé medzi nimi Maďarov i Slovákov, bývalých komunistov, sociálnych demokratov i vyslovených nacistických a hungaristických fanatikov. Ale ako v živote nie je nič len čierne a len biele, aj aktivity niektorých z nich sú v tomto období z hľadiska ich stranickej príslušnosti kontroverzné. Niektorí historici interpretujú tieto „nejednoznačnosti“ ako osobnostný vývoj, iní ako triviálne príklady alibizmu. Skutočnosť regionálnych spoločenských väzieb však bola zrejme omnoho zložitejšia. Komplikovanosť celej problematiky ilustruje príklad Rožňavy.

■ ROZPAČITÉ ZAČIATKY

Miestna organizácia i regionálne štruktúry NKP sa začali v Rožňave organizovať už v prvej polovici roku 1939. Kľúčovou postavou bol miestny rožňavský stavebný podnikateľ Ing. Elemér Széga, ktorý mal takpovediac čistý štít a počas prvej Česko-slovenskej republiky nebol členom nijakej politickej strany. Niekedy v jarých mesiacoch v roku 1939 ho navštívil zamestnanec rožňavskej štátnej polície inšpektor Radocsay v spoločnosti ďalších dvoch predstaviteľov miestnej honorácie – Dr. Urbányiho a riaditeľa rožňavskej nemocnice Dr. Jarosa. Informovali ho, že v Rožňave pred krátkym časom vznikla miestna organizácia NKP. Podľa spomienok samotného Szégu sa táto strana chcela „vyhnúť všelijakým nezákonným veciam, ktoré by prevádzkali nezodpovední členovia tejto organizácie, preto ponúkali mi miesto miestneho predsedu v tom úmysle, že mám veľké známosti medzi robotníctvom a remeselníctvom, ktorých zamestnávam a mám u nich dôveru, a prípadne moja osoba vo funkcii miestneho predsedu mohla by predísť všetkým prípadným demonštráciám, násilnostiam členov novozaloženej nyiláskej organizácie. Pri preberaní tejto funkcie bolo mi uvedenými povedané, že všetku prácu spojenú s touto funkciou v strane budú oni sami prevádzkať a ja aby som bol len kvôli svojmu menu“.

Týždeň po tomto stretnutí u Ing. Szégu na Kórház utca 53 sa konala prvá oficiálna spoločná schôdza členstva rožňavskej miestnej organizácie NKP. Hlavným bodom programu bola voľba predsedníctva a ďalších regionálnych funkcionárov rožňavskej NKP. Za jej tajomníka bol zvolený Juraj Kološ, bankový úradník z Rožňavy, ktorý v prvej etape NKP v Rožňave zastával zároveň aj funkciu podpredsedu. Dr. Urbányi bol referentom pre organizačnú prácu v meste Rožňava a rožňavskom okrese a v tejto súvislosti predstavoval akúsi pravú ruku tajomníka strany. Pokladníkom rožňavskej NKP sa stal klobučnícky majster Matej Sústahle z Rožňavy, ktorý sa však neustále vyhovárал, že účtovníctvom a s tým spojenou písomnej agende nerozumie a za túto časť stranickej práce bola neskôr zodpovedná Blan-

ka Kochenová, úradníčka z Rožňavy. Stranicke práca v NKP na prelome rokov 1939 – 1940 začala stagnovať aj pre pasivitu jej predsedu a najvyšších regionálnych stranických funkcionárov. Stranicke schôdze sa zvolávali podľa aktuálnych problémov a stávali sa čoraz sporadickjšími. Koncom roku 1940 bol pre údajnú pasivitu a nezaujím o stranickú prácu v NKP, v skutočnosti však pre pracovnú vyťaženosť a práce mimo mesta Rožňava, inžinier Széga na poste rožňavského miestneho vedúceho NKP nahradený rožňavským lekárnikom Lászlom Hevösim. Strana však bola za krátky čas od tejto personálnej výmeny zakázaná a rozpustená a jej vodca Ferenc Szálasi zatknutý, súdený a uväznený. Po výmene presvedčel Hevössi inžiniera Szégu, aby na stranu nezavrel a naďalej ostal jej riadnym platiacim členom. Keďže bol členský príspevok stanovený na päť pengő, čo bola pre Ing. Szégu nepatrná a zanedbateľná čiastka, ostal aj naďalej prispievajúcim riadnym členom rožňavskej NKP. O náplni a programe strany Ing. Széga neskôr podal toto svedectvo: „Pokiaľ som ja chodil na verejné schôdze tejto strany, najviac sa pojednávalo o zlepšení sociálnych pomerov robotníctva, o pozemkovej reforme a vôbec o zlepšení pomerov a reorganizácii celého štátu. Niektorí členovia pri schôdzach vykrikovali, že príčinou týchto pomerov sú Židia, pričom dávali rôzne návrhy na odňatie koncesie Židom, bojkot nákupu v židovských obchodoch a podobne. Za môjho pôsobenia sme usporiadali niekoľko čajových večierkov v prospech chudobných v Rožňave. Keďže som neskôršie uvidel, že sa veľa rozpráva o zlepšení pomerov robotníctva a v skutočnosti nič sa nepodnikalo, preto som sa ďalej schôdzí nezúčastňoval a o stranu sa nezaujímal.“

■ ROŽŇAVSKÝ SCHINDLER

Tento prvý miestny predseda NKP v Rožňave neskôr aktívne pomáhal sovo a politicky prenasledovaným najmä po 19. marci 1944, keď Maďarsko obsadili nemecké vojská a začalo sa s aktívnym rasovým prenasledovaním židovského obyvateľstva, sústreďovaním v getách a následným deportovaním do koncentračných

a vyhladzovacích táborov. Dokázateľne opakovane finančne a materiálne (šatstvom a potravinami) pomáhal bývalému rožňavskému lekárovi Dr. Imrichovi Krámerovi, ktorého zatklí a spolu s rodinou odvieklí do jeľšavského sústreďovacieho tábora. Pomohol mu pri úteku k partizánom a aj naďalej ho podporoval šatstvom, obuvou a potravinami, ktoré mu posielal prostredníctvom Viliama Guláša a svojej slúžky. Zároveň na prosby Ernesta Rosenblütha a rabína Zoltána Schiffera, aby pomohol aspoň niektorým Židom, sústredeným pred deportáciami v rožňavskom gete, rozhodol sa ako podnikateľ v stavebníctve požiadať políciu a nemecké bezpečnostné orgány (Sicherheitsdienst – SD) o poskytnutie väčšieho počtu Židov na práce do tehelne. Podľa svedectiev zachránených Júliusa a Juraja Lissaueru bolo Židov, ktorých sa mu podarilo zamestnať vo svojej firme a „vytiahnuť“ ich tak z geta, okolo štyridsať.

■ PRVÁ VÁRKA

Vráťme sa však do roku 1941. Členská základňa NKP sa v tom čase pre policajné represálie, zatknutie jej vodcu a následný chaos a zmätok vo vedení i pre ďalšie, už spomínané štiepenie NKP v septembri 1941 scvrkla na necelú jednu tretinu. Výnimkou neboli ani tzv. felvidécke stranické organizácie, ktorých stav členskej základne bol ešte žalostnejší. Podstata tohto žalostného stavu však tkvela v masovom a živelnom náboře nových členov v rokoch 1939 – 1940, bez dôkladného výberu a ideologickej indoktrinácie. Bol to výsledok snahy prvých miestnych predsedov NKP o kvantitatívne pozdvihnutie početných stavov členskej základne miestnych organizácií. Do NKP sa tak v tejto prvej fáze jej rozmachu dostávali bývalí sociálni demokrati i komunisti, ktorým bol do istej miery sympatický sociálny či skôr národnosocialistický radikalizmus. Do NKP však vstupovali najmä politicky dezorientovaní jedinci, ktorých jedinou motiváciou bola vidina rýchleho a okamžitého zlepšenia svojho sociálneho postavenia.

■ SMEROVANIE K TRAGÉDI

Po pomerne dlhej stagnácii a po prepustení vodcu F. Szálasiho z väzenia obnovili sa aktivity NKP na úrovni jej budapeštianskeho centra i v regionálnych a miestnych stranických štruktúrach v trianonskom Maďarsku i na okupovaných územiach. Do regiónu sa vrátili budapeštianski organizátori a agitátori a kriesili maďarské národnosocialistické hnutie šípových krížov v novej „očistenej“ podobe. Uskutočňovala sa nová (druhá) výmena legitímácií, zmenami prechádzala aj stranická symbolika a uniformy. Do vedenia NKP sa v centrálnom Maďarsku i na okupovanom južnom Slovensku dostávali nové radikálnejšie kádre, ktorých najagresívnejšie jadro bolo v jesenných a zimných mesiacoch v roku 1944 vykonávateľom antisemitických opatrení, asistovalo na okrádani a sústreďovaní Židov do get a táborov, organizovalo rozpredaj a dražby ich hnuťelného majetku a nakoniec asistovalo pri ich deportáciách do koncentračných táborov.

REFLEXIA

Správy o tom, že vládne kruhy Veľkej Británie už vydali vyhlásenie o podpore homosexuálnych partnerstiev a sú pripravené v oficiálnych dokumentoch zameniť výraz „muž a žena“ termínom „partneri“, „aby chránili práva sexuálnych menšín“, zverejnila západná tlač ešte vlni na jar. Táto zmena terminológie sa uskutočňuje v rámci kampane za legalizáciu manželstiev rovnakého pohlavia.

Blíži sa zákaz slovného spojenia matka a otec

Demografia „zlatej miliardy“

Nikolaj MALIŠEVSKYJ

Aktivisti sexuálnych menšín, za urážlivé napadnutie ktorých trestné právo Veľkej Británie už predpokladá niekoľkoročný trest straty slobody, vyšli s vyhlásením o projekte zákonodarných zmien regulujúcich rodinno-partnerské vzťahy. Z ich uhla pohľadu vraj existujú situácie, v ktorých sa javí používanie termínu „muž a žena“ na označenie manželov „neprijemným“. Takže podľa The Telegraph v oficiálnych dokumentoch môže byť zakázané používanie slovného spojenia „matka a otec“...

■ KRITIKA VIACDETNÝCH

Anglická vláda sa už pred niekoľkými rokmi vrhla s kritikou na otcov a matky, ktorí milujú deti. Podľa názoru vládných kruhov „hlavnými narušiteľmi spokojnosti a ekologickej rovnováhy sú menovite mnohodedné rodiny“. Štvanica na mnohodedné rodiny na území hmlou zalietaho Albiónu úspešne prebieha už viac rokov. Podľa logiky anglických predstaviteľov „mnohodedné rodiny sa musia považovať za ekologicke narušiteľov rovnako ako tí, ktorí jazdia na vysoko výkonných automobiloch alebo sa nezaujímajú o triedenie plastických obalov“. Takéto porovnanie sa nachádzajú v správe britského Fondu pre optimalizáciu populácie (Optimum Population Trust), ktoré boli zverejnené ešte v prvej polovici roku 2007. Ako sa doslova hovorí v dokumente, zníženie pôrodnosti „pomôže znížiť produkciu skleníkových plynov“. Pre vyhnutie sa „nezvratným klimatickým zmenám“ autori vyzvali každú britskú rodinu, aby nemala viac ako jedno dieťa!

Na pozadí vymierajúcej Európy je takáto výzva viac ako čudná Keď dvoj miliardová Čína zaviedla politiku „jedna rodina – jedno dieťa“, ešte sa to dalo pochopiť. No keď sa „preľudnenia“ z dôvodu zhoršenia ekológie obáva šesťdesiatmiliónové Anglicko, vyvstáva otázka o psychickom zdraví národa, ale najmä jeho vlády.

■ SOCIÁLNY DARWINIZMUS

V hmlistom Albiónu sú už storočia znepokojení tým, ako odľahčiť hospodárstvom s „nepotrebným obyvateľstvom“. Aj keď si mnohí myslia, že sociálny darwinizmus sa zrodil v Anglicku ako následok Darwinových teórií na spoločnosť, v skutočnosti to bolo naopak: „Otec zakladateľ“ pripísal prírode také trendy, ktoré prevládali v britskej spoločnosti...

V 19. storočí v Anglicku riešili vážnu politickú otázku: Čo robiť so susedným Írskom? Táto krajina, ktorú kedysi dobyli Briti, nielenže sa neľíši veľkostí a klimou od krajiny jej dobyvateľov, ale ako tvrdia vedci, v mnohom ju aj prekonáva. Obyvateľstvo na začiatku 19. storočia bolo v obidvoch krajinách približne rovnako veľké. Íri sa zle správali k Angličanom, čo nie je ťažké pochopiť: Angličania boli ich okupanti. Nastal zaujímavý jav. Do konca 19. storočia bolo Írsko jediná európska krajina, kde počet obyvateľov nevráťol. Naopak, výrazne sa znížil – z desiatich na tri milióny! V roku 1846 tu vypukol hrozny hladomor, ktorý zabil viac ako milión ľudí. Ale v tom

istom roku z Írska vyvážali do Anglicka zrno a mäso. Anglická vláda tomu nebránila. Práve naopak, takýto obchod podporovala. Ku koncu storočia prestalo byť Írsko pre Britániu hrozbou. V Írsku ostali len tí, ktorí boli priamo zapojení do poľnohospodárskej produkcie a nespokojnej „prebytočnej“ populácie tam viacej nebolo...

■ OSVEDČENÝ MODEL

Podobný postup použila Británie v druhej svetovej vojne v Indii (Bengálsko), kde obyvateľstvo aktívne podporovalo augustovú revolúciu v roku 1942 a Indickú národnú armádu bojujúcu proti britskej koloniálnej nadvláde. Indov donútili znížiť produkciu poľnohospodárskych plodín. Namiesto nich siali bavlnu pre britské námorníctvo. Zároveň sa z Bengálska stal masívny vývozca ryže a obilja a miestnym obyvateľom boli rekvirované všetky dopravné prostriedky – od lodí a áut až po slonov. Následkom bol monštruózný hlad. Podľa rôznych zdrojov zomrelo v rokoch 1942 – 1943 od 1,5 do 3,5 milióna ľudí (navyše niekoľko miliónov obyvateľov zomrelo na úteku od vyčerpania a chorôb v bezvýchodiskovej situácii, keď veľmi neskoro pochopili, že pomoc márne očakávajú). Ale v zázemí impéria sa nemuseli starať – rebelantský región prste vymrel.

Podobným spôsobom ako Británie uplatňovala jeden z modelov zníženia populácie, bežala príprava iného mechanizmu: zníženie pôrodnosti. Krajania autora teórie O prežití druhov hľadali „humánne“ metódy kontroly populácie. V samotnom Anglicku preto podporovali celibát medzi jednotlivými vrstvami. Napríklad medzi učiteľským zborom na fakulte v Cambridge. No potom ekonómia prišli s inou tézou: prečo znížovať stav takpovediac dobrej časti obyvateľstva? Veď je tu lumpen proletariát, ktorý nie je zapojený do procesu výroby. Možno by bolo lepšie upriamiť sa na ten. Ako huby po daždi sa rozmnožili sociálne hnutia vyhlasujúce, že najhumánnejší spôsob, ako pomôcť dostať zo života tie vrstvy, ktoré nie sú potrebné a nikdy nebudú potrebné, je „podporenie odmietnutia ich množenia“.

Všetko spomenuté má bezprostredný vzťah k súčasnosti. Proces neokoloniálneho energetického a surovinového drancovania krajín bývalého druhého a tretieho sveta Západom sa vyčerpáva. Na jednej strane lúpiť je stále ťažšie (ba stáva sa, že nič neulúpa), na druhej strane – okradnutí po celom svete od Latinskej Ameriky po Áziu stále viac a vytrvalejšie uplatňujú svoje práva a vymierať sa nechystajú. Táto trpkosmiešna paradoxná situácia natoľko zamestnáva vlády prosperujúcich krajín „zlatej miliardy“, že dokonca aj v Londýne si vraj všimli, že neadekvátne obrovský podiel úrovne zdrojov dobývaných na planéte spotrebujú nielen vykorisťované krajiny a kontinenty, ale aj samotná „zlatá miliarda“.

Preklad PhDr. Jozef MIŽÁK,
Tibor KOREČKO
Zdroj: www.fondsk.ru

O veľhorách na tanieri aj o láske k veršom a ku kolážam

Knihy, ktoré naozaj chutia

Zhovárал sa Emil SEMANCO – Foto: autor

V Tatrách prešiel zaujímavou profesijnou cestou od čašnického učňa po riaditeľa špičkového hotela. V hotelierstve a gastronómii pôsobil vyše polstoročie, ale zároveň sa venoval aj literárnej a výtvarnej tvorbe. Zostavil niekoľko čitateľsky úspešných kníh z oblasti kulinárstva, je spoluautor príťažlivých veršovaných obrazových publikácií a aj vo výtvarnom kumšte dosiahol pozoruhodnú úroveň. Prednádávnom dal Štefan PACKA opäť o sebe vedieť zaujímavým edičným skutkom – publikáciou z vydavateľského zázemia Matice slovenskej, ktorou nám ponúka naše veľhory doslova na tanieri.

• Akoste vystúpili postúpienkoch pracovnej kariéry k chýru špičkového hoteliera a ako sa k tomuto profesijnému renomé, ktoré sme mohli pred časom osobne spoznávať vo vašej pozícii riaditeľa hotela Grand v Jasnej, pridružili ďalšie koničky, ba aj horolezectvo...

Moje profesijné smerovanie ovplyvnilo viac-menej náhodné rozhodnutie. Ako štrnásťročný som sa začal učiť za čašníka v Grand-hoteli v Starom Smokovci. Mňa ako chlapca z Dolniakov naše veľhory očarili a hlboký vzťah k nim pretrval dodnes. Počas osemročného pobytu v nich zoznámil som sa s mnohými skvelými Tatrancami i návštevníkmi Tatier. Obohacujúce už boli stretnutia s kňazom Jankom Silanom a s jeho poéziou počas vojenčiny v Kežmarku. Zaujímavé spomienky mám na spoluprácu s legendárnym reportérom a bývalým šéfredaktorom Smeny Gavrilom Gryzlovom, ale aj na chatára a spisovateľa Bela Kapolku či na mužov z Horskej služby Arna Puškáša či Ferka Mrázika. Žiaľ, dnes už

o nich môžeme hovoriť iba v minulom čase...

• Napísali ste zaujímavé knihy plné chuti a vône, ktoré vybočujú z radu bežných „kuchárok“, ale aj zrelú lyriku a krásne verše do obrazových publikácií popredných slovenských umeleckých fotografov. Ktoré sú vám zvlášť blízke a aké miesto medzi nimi majú Tetry na tanieri?

Aj s knihami je to ako s deťmi. Každé je iné, ale všetky máme radi. Knihy rovnako ako ľudia majú tiež svoje jedinečné osudy. Rád spomínam na okolnosti vydania knihy Tetry naše malebné, ktorú vydala martinská Osveta v roku 1982. S priateľom a fotografom Milanom Legutkym sme po túre na Prostredný hrot posedeli na Bilikovej chatke a vypočuli si chvastúnsky monológ českého turistu, ktorý sa vystatoval, že za týždeň nafotografoval knihu o Tatrách. Zhrozili sme sa, že ten fotil azda aj z elektricky. Aká to môže byť kniha? Milan fotografoval Tetry trinásť rokov a ani nepomýšľal na knihu. Chvá-

lenkárstvo českého turistu nás vyprovokovalo k návšteve vydavateľstva Osveta s kufríkom Milanových fotografií o Tatrách a mojich textov k nim. Neskúsení, s malou dušičkou sme čakali na vyjadrenie zodpovedného redaktora a riaditeľa rýchly spád, kniha čoskoro vyšla v náklade úctyhodných štyridsaťpäťtisíc výtlačkov! Čitateľom zrejme konvenovali fotografie aj moje tatranské básne a eseje, lebo v druhom vydaní vyšla kniha v re-

kordnom náklade päťdesiatpäťtisíc výtlačkov! Potešilo ma, keď mi nedávno horolezec Peter Hámor, ktorý bol na takmer všetkých himalájskych osemtisícovkách, prezradil, že knihu Tetry naše malebné má na čestnom mieste vo svojej knižnici. Od jej vydania uplynulo tridsaťdva rokov...

• Dnes môžu tvorcovia na takéto náklady iba smutne spomínať. Úspech vášho prvého obrazovo-poetického eposu o Tatrách vás určite povzbudil na ďalšie „tury do literatúry“ – ako výstižne tvorive pohnútky rámcuje Jaroslav Rezník...

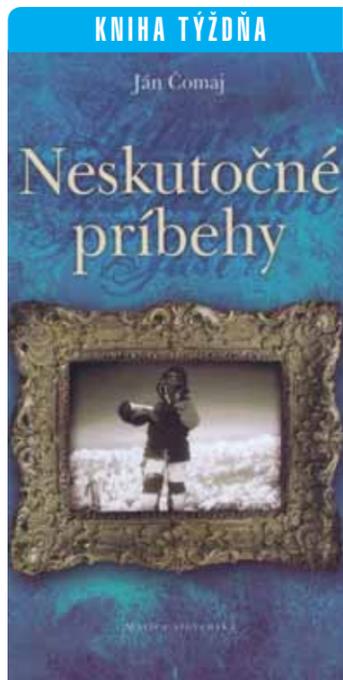
V roku 2001 Vlado Bárta vo svojom vydavateľstve vydal reprezentačnú fotopublikáciu Tetry čarovné. Jeho nádherné fotografie a moje poetické texty opäť slávil úspech, publikáciu preložili do angličtiny, zaujala aj na medzinárodných knižných veľtrhoch v Londýne a v Prahe. Napriek živému záujmu doma i v zahraničí kniha vyšla v náklade tritisíc výtlačkov. Zmenili sa pomery v spoločnosti – v oblasti kultúry rapídne na horšie. O to väčšiu radosť mám z počínú vydavateľstva Matice slovenskej v Martine, ktoré na sklonku minulého roka vydalo moju ostatnú knihu Tetry na tanieri. Vzdal som ňou hold tatranským chatárom a hotelierom, ktorí odvádzajú vynikajúcu prácu v najmenších veľhorách sveta, ale skvele nás reprezentovali aj v národných reštauráciách na svetových výstavách EXPO v Bruseli, Montreale, Osake... K priaznivému prijatiu knihy čitateľmi dozaista pripievajú i skutočnosť, že jej súčasťou je aj receptová časť so sto sedemdesiatimi receptami tatranských špecialít. Som rád, že po rokoch mi vyšla kniha opäť v Martine, v sympatickej grafickej úprave a dobre knižarsky spracovanej v Neografii. Verím, že čitateľom budú Tetry na tanieri chutiť... Z iného gastronomického súdka boli moje knihy Erotická kuchárka a Varíme lacno, rýchlo a vtipne – obe dávno beznádejne vypredané!

• Z vašej tvorivej dielne sú aj desiatky invenčných koláží. Kde všade ste ich predstavili na autorských výstavách a kde ich budeme môcť uvidieť najbližšie?

Kolážami možno účinne vyjadriť pocity človeka našich čias. Moje autorské výstavy v Trnave, v Dudinciaci, vo Vysokých Tatrách, v Lip-tovskom Mikuláši i v Jasnej prispeli k renesancii koláží na Slovensku. Kolážami Pocta Martinovi Martinčekovi a Zvedavý pohľad som uspel vlni aj na celoslovenskej súťažnej prehliadke Výtvarné spektrum 2013, kde mi udelili hlavnú cenu aj čestné uznanie. Vážim si tiež účasť na sympóziu v Trenčíne s názvom MISIA – výtvarná pocta sv. Cyrilovi a Metodovi, usporiadanému pri príležitosti 150. výročia ich misie vo Veľkej Morave. Vytvoril som tu trinásť koláží, ktoré boli súčasťou putovnej výstavy vo väčších mestách na Slovensku. Spolu s výtvarníčkou Beátou Rizmanovou z Martina sme slovenské výtvarné umenie prostredníctvom takmer dvoch stoviek koláží úspešne reprezentovali v zahraničí na 13. ročníku Dni slovenskej kultúry v Chorvátsku minulý rok auguste v Rijeke. V tomto roku predstavím nové kolekcie koláží na autorských výstavách v Lip-tovskom Hrádku a vo Vysokých Tatrách.

Staviteľ slovenského sebavedomia

Ján Čomaj: Neskutočné príbehy, Matica slovenská 2013

Ako Bratislavčana ma fascinovala jeho kniha o búraní Podhradia a o Petržalke, ako občana jeho reportáže v knihách Deň plný drám, Čakanie na koniec..., ako Slovákov mi učarovali jeho diela o slovenských osobnostiach. Kvietik, Berky-Mrenica, Bizmayer, Bartfaj, Kristinová, Zamarovský a mnohé ďalšie výrazné postavy defilujú v Čomajových knihách (posledné starí a novodobí drotári) – a každá je tehličkou chrámu slovenského sebavedomia.

Hrdosť národa vo veľkej miere ovplyvňujú jeho vynikajúci ľudia. Znami i menej znami. V časoch prchavých televíznych celebrit sa Čomaj azda ako jediný tvrdošijne venuje skutočným slovenským osobnostiam a dovoľm si tvrdiť, že nebyť jeho, bolo by naše sebavedomie hádam ešte skromnejšie, ako si zaslúži. Čomaj je odvážny muž. Svojím brilantným perom, odchovaným na najlepších tradíciách európskej reportáže, vedie boj s večnosťou. Tých, o ktorých píše, i tých, pre ktorých píše. Jeho knihy nie sú na popredných miestach rebríčkov prchavých bestsellerov, ktoré sa po prečítaní odnesú do antikvariátov. Jeho knihy ostávajú na viditeľných poličkách knižníc. A najmä v srdciach čitateľov.

K takýmto knihám sa nepochybne zaradia aj Neskutočné príbehy. Nad osudmi citlivého intelektuála, lekára a básnika Františka Šubíka – Andreja Žarnova, či tvorcu encyklopédie Alexandra Hirnera a jeho druhov sa človeku zakrúti hlava od dojatia i od brutality režimu. Až s odstupom rokov som sa vďaka Čomajovi dozvedel veľa pravdy o Jánovi Jamnickom, chlapovi mocnom a zároveň krehkom, ktorý vedel bojovať iba so silným a s čestným súperom. V boji s nepochopením bol strategický. Azda najdojímavejší príbeh je o autorovom generáčnom druhovi Gavrilovi Gryzlovovi – novinárovi a reportérovi, ktorý hádam ako nikto iný veril v dobro a spravodlivosť. Hrdý muž sa radšej stiahol do vnútorného exilu na Vlčí laz, než by sa mal ponížiť a poklonkovať. I keď sa Čomajovi veľmi nechcelo písať o „odľudštenom čase“, písal o ňom a urobil dobre. V záverečnej reportáži o zničujúcej vichrici vo Vysokých Tatrách sa naplno prejavuje čomajovská spôsobilosť vykresľovať silu veľkých a dramatických okamihov na malých, ale o to impresívnejších epizódach.

Jozef BANÁŠ

NEKROLÓG

Vo veku deväťdesiattri rokov zomrel vlni koncom novembra vo Veľkých Popoviciach pri Prahe kapitán letectva I. triedy Štefan KOZÁČEK, rodák z Dolného Srnia, účastník odboja a jeden zo zakladateľov Československých aerolinií. Plných tridsaťosem rokov strávil v kabinách rôznych typov lietadiel. Nalietal 23 740 letových hodín neraz za vypätých, dramatických okolností a krajne nepriaznivého počasia, až ho kolegovia začali dobromyseľne nazývať „kapitán hromov a búrok“.

Kapitán hromov a búrok

Narodil sa 10. januára 1920. Po absolvovaní pilotnej školy slúžil od januára 1941 na letisku Tri duby. Zúčastnil sa na vojnovom ťažení na východnom fronte, kde koncom augusta 1944 s celou skupinou letcov mjr. Júliusa Trnku preleteli do Lvova k formujúcim sa jednotkám Čsl. armádného zboru v presvedčení, že po porážke fašizmu nastanú lepšie časy. Jeden z množstva jeho bojových letov na nepriateľské pozície opisuje v knihe Z Buzuluku do Prahy gen. Ludvík Svoboda. Pri poslednom leteckom útoku 21. apríla 1945 pri poľskej obci Zabelkow bol ťažko ranený. Po dvoch mesiacoch v nemocnici už znova lietal. Koniec vojny ho zastihol pri oslobodzovaní Ostravy. Po skončení vojny nastúpil do Dopravného leteckého pluku v Prahe, z ktorého sa v roku 1946 stali Československé aeroliny. Tu sa začala jeho ďalšia životná etapa v civilnom letectve. Od roku 1960 ho nasadzovali na diaľkových linkách z Prahy do Ázie a Indočíny, kde si s posádkou musel neraz poradiť v extrémne nepriaznivých meteorologických podmienkach, v monzúnových dažďoch a tropických búrkach, až ho kamaráti v dobrom začali prezývať kapitán hromov a búrok. Žartovne pridával, že ak bola na zeme guľi jediná búrka, určite vždy zúrila na jeho trasu...

V roku 1976 sa rozlúčil s lietaním. Odvtedy žil na zaslúženom odpočinku v Bratislave a posledné roky vo Veľkých Popoviciach so svojou manželkou Evou. Bola mu vždy blízko a starostlivo ho informovala o meteorologických správach na jeho cestách svetom. Nám teraz zaslala iba poslednú správu o jeho úmrtí.

(js)

HUMORESKA

Existencia nevel'kého, no zomknutého a iniciatívneho kolektívu v našej krčme zvanej Drevák je zárukou, že všetky dejinné udalosti sú tvorivo podchytené. Momentálne sú tou udalosťou zimné olympijské hry. Dokonca štamgast Julo doteperil postarší televízor, ktorý zhabal svojej babke. Tej oznámil, že podľa lekárskeho výskumu sledovanie Búrlivého vína, Paneláku a iných seriálových zverstiev zvyšuje o sto percent šancu dostať Alzheimer. Babka sa spomínajúho Nemca bojí ako čert kríža a my tak môžeme pozerať športové prenosy v inšpiratívnej krčmovej atmosfére. Je však večná

škoda, že do Dreváka nechodí náš reprezentačný hokejový tréner. Hneď by mal jasno, čo sa zostavy a taktiky týka, a osadenstvo pohostinstva by nemuselo dostávať infarktové stavy nad výkonomi našich hokejistov. Aj krčmár by bol oveľa pokojnejší, lebo on má pre

lonu, teda beh na lyžiach, sme rozumne vynechali. Jednak sa Julovi nepodarilo ukradnúť bežky, a keby aj, jediný sneh široko-ďaleko je v krčmárovej mrazničke. Jeden by neveril, ako sa vie naše osadenstvo nadchnúť trebárs pre také rýchlokorčuľovanie. Dokonca

na obrazovke mu v krčme pomôže najviac. Nečakaný záujem prepukol v prípade kurlingu. Je to pomerne komótny šport, kde sa hádza po lade voľajaké oválne hebdú a nabeňajú sa akurát borci s metlami, ktorí im zametajú dráhu. Hneď nás to inšpirovalo,

mu. Škoda. Črtali sa už niekoľko nádejní reprezentanti a Slovensko mohlo na budúcich zimných olympijských hrách prekypať športový svet v tejto mladze, no zaujímavéj discipline. Mamezreje, ak by medzinárodný olympijský výbor povolil na ploche výčap. Skrátka, športový duch ovládol našu rodnú krčmu od výčapu po WC. Ba aj zaslúžilá štamgastka Vichrica si príde na svoje pri krasokorčuľovaní, len ju rozčuľuje, že mužské osadenstvo hodnotí namiesto skokov nohy a iné telesnosti krasokorčuľiarok. Škoda len, že ZOH trvajú tak krátko. No nezúfame. Čoskoro sa začnú prezidentské voľby, a to bude lepšia šou ako akrobatické lyžovanie.

Marek DANKO

V našej zdravej krčme Drevák zdravý duch

zmenu infarktové stavy z toho, že sa mu nemiňa v akcii kúpené šampanské, ktoré hodlal predávať na oslavy víťazstva našich hokejových hrdinov. Ešteže máme Nasťu Kuzminovú. Biatlon nás tak chytil, že slepý Ľuboš doniesol z domu vzduchovku a z podpivníkov sme si urobili terče. Druhú časť biat-

aj cigán Kačány, ktorý v Dreváku zbiera poháre, začal pomedzi stoly pobiehať v predklone, mávajúc rukou v zákrute ako borci na ľadovom ovále...

Aj keď má najvyššiu prioritu spomínaný hokej, ani ostatné zimné športy neignorujeme. Veď nikto nevie, aká pohybová aktivita

keďže medzi inventár našej krčmovej ustanovizne patria aj masívne sklenené popolníky. Kačány zobral portviš, aby čistil dráhu od ohorkov, a hádzalo sa jedna radosť. Akurát krčmár nepochopil naše športové zaničenie pre kurling a pohrozil súťažiacim zavedením nealkoholického reži-

NA MARGO

V pamätný 2. január 1944 angažovali v Martine prvých hercov do nového profesionálneho Slovenského komorného divadla; v Matici slovenskej víťali Eugena Medeka, Rudolfa Látku, Blancku Valáškovú a – Naďu Hejnú. O krátky čas medzi nich pribudli Viera Kubenkova, Jolanka Mažariová a Ctibor Filčík... „Divadlo? Hej, prichádzala som s ním do styku – prsto povedané – od kolísky. Pre nás Martinčanov bolo divadlo akousi národnou záležitosťou – práve tak, ako i Slovenský spevokol...“

Láska divadlo

Mala som šťastie, že moji rodičia boli nadšení divadelníci. Otecka som nevidela hrať, ale podľa spomínaní bol vraj výborný komik. Umrel mladý ako politický väzeň vo Vacove v roku 1914. Mamička hrávala stále. Divadlo jej pomáhalo prekonať mnohé životné ťažkosti vdovy s tromi malými deťmi. Ale mamička nebola len herečkou, bola aj organizátorkou, a tak nie div, že keď Slovenský spevokol hral Ekvinokciu od Vojnoviča a tam bolo treba deti, vyrukovali sme všetci traja súrodenci. Písal sa rok 1913 a odvtedy som ostala verná divadlu, Martinu a Národnému domu, len „firnu“ som menila,“ spomínala N. Hejná, na ktorej rozhodnutie stať sa herečkou mali nemalý vplyv mnohí národovci a umelci. V rodine, ktorá vzišla z dvoch známych martinských rodín – pietrovskej a mudroňovskej – sa schádzala kultúrna a umelecká spoločnosť.

„Som skutočne rada, že sa u nás stretávajú takí spisovatelia ako Janko Smrek, Vladimír Roy, no a pochopiteľne i baľko Tajovský. Nemôžem nespomenúť ani takého zaujímavého človeka, akým bol Ľudo Ondrejov. I majstri štetca k nám chodievali – Janko Alexy, Miloš Bazovský, Martin Benka, Milan Thomka Mitrovský, zvaný Ahasver,“ pripomínala teta Naďa, ako sa dávala oslovovať mladším kolegom. V jej spomienkach tí veľkí strácajú gloriolu, stávajú sa ľudskejšími: „... Janko Jesenský, ako ešte spomínala moja matka, býval lev korza, mnohé Martinčanky boli doňho pozafubované. Na báloch dirigoval štvorylku, zvíťal sa v čardášoch a sršal vždy vtípom... Štefan Krčméri zas krásne hral na klavír. Neúnavný pracant, človek rozhladený, ale i dobrý tanečník a spoločník... Keď sa v medzivojnovom období načas vrátil do vlasti Martin Kukučín, pamätám sa naňho, ako sedával v trafikke, ktorú prideliť za zásluhy mojej mame, a počúval, čo vracia ľudia z dedín...“

Poznali sme ju z desiatok úloh na divadelnej scéne aj z celovečerných filmov. Naďa Hejná-Pietrová však pracovala aj vo výbore Maticy slovenskej a dlhé roky v ženskom hnutí na Slovensku. Bola vždy žiľlivou a nadšenou širitelkou osvetly a kultúry.

Aj jej skon bol takpovediac symbolický. Keď vtedy ešte Divadlo SNP v Martine oslavovalo polstoročnicu svojho vzniku a v mnohých súvislostiach aj jej vyše stoštyridsať hereckých úloh v ochotníckom divadle a vyše sto rolí na javisku profesionálneho divadla. Odišla tiško vo veku osemdesiatosem rokov. Jej životným krédom bola myšlienka: „Divadlo mi zostalo najväčšou láskou a mostom k ľuďom. Nevieť, či moje herectvo bolo také veľké, ale určite to bolo veľké potešenie a dobrodružstvo. Bol to môj rozhovor s ľuďmi, ktorý som viedla cez divadlo...“

Naplnila ho do bodky.

Pavol M. KUBIŠ

Herečka Naďa Hejná zostáva stále v javisku pamäti

Hviezda komédií, drám i tragédií

Milan POLÁK – Foto: Divadelný ústav, Bratislava

Na rozdiel od iných umení, trebárs literatúry, výtvarného umenia či filmu, divadlo má tú zvláštnosť, že je umením prítomného času. Aj tie najslávnejšie divadelné diela, keď za nimi spadne posledná opona, akoby odišli do zabudnutia. Zostane po nich síce zopár svedectiev, povedzme fotografie či novinové články, pre pamätníkov zostávajú zážitky z nich v spomienkach, ale ako umelecké diela prestávajú existovať v čase a priestore. To sa v istom zmysle dotýka aj divadelných umelcov a z nich nadovšetko hercov. Ale zasa: nie všetkých. O jednej osobnosti, ktorej pamiatka je stále živá, o Nadi HEJNEJ (16. 10. 1906 – 7. 2. 1994), budú nasledujúce riadky.

História je predsa len v istom zmysle spravodlivá. Sú osobnosti a diela, ktoré tvoria akoby piliere minulého času, a to aj toho umeleckého druhu, ktorý v plynutí vekov jestvoval iba v konkrétnom čase. Naša kultúra a jej história nikdy nemôže zabudnúť na také mená, ako napríklad Janko Borodáč, Andrej Bagar, Ján Jamnický, Hana Meličková, Jozef Budský, Karol L. Zachar či Miloš Pietor. Práve meno toho posledného v rade privádza nás k presvedčeniu, že medzi tie výnimočné osobnosti divadla nesporné patrí aj veľká herecká osobnosť Naďa Hejná-Pietrová, sestra matky Miloša Pietra, a spolu s jej synovcom aj pokračovateľka legendárneho martinského rodu Pietrovcov, významných osobností pohnutej a zásluhovej martinskej divadelnej tradície. V Martine totiž už v rokoch tuhej maďarizácie a potom až do roku 1944 pôsobil divadelný súbor Slovenský spevokol, neoficiálne považovaný za naše národné divadlo. V tomto súbore, z ktorého v roku 1944 vznikol martinské Slovenské komorné divadlo, vyrastala a prvé významné herecké trofeje získavala herečka obdivuhodného talentu a výrazného prejavu Naďa Hejná, rodená Pietrová.

V spomínanom martinskom ochotníckom spolku účinkovalo postupne sedem Pietrovcov. Boli to Cyprián, Igor, Ivan a ešte jeden Ivan, Miloš, Pavel, Vladimír a matka Nade Hejnej Mária Pietrová, rodená Ivánková. Väčšina z nich boli herecké opory súboru a mali za sebou veľa významných postáv, boli ozdobou hereckej družiny, čo sa zvlášť vzťahovalo aj na Nadiných rodičov – Miloša Pietra, redaktora Slovenského hlásnika, a jej matku Máriu.

SEDEMROČNÁ NA SCÉNE

Aj zásluhou svojich rodičov po prvý raz stála na javisku Slovenského spevokolu ich dcéra ako sedemročná, a to v predstavení Vojnovičovej hry Ekvinokcia v roku 1913. Neskôr hrávala v školskom samovzdelávacom krúžku aj v rokoch 1921 – 1925, keď chodila na martinskú Obchodnú akadémiu. Snívala aj o štúdiu herectva na pražskom konzervatóriu, ale jej matka rozhodla, že bude v Prahe študovať vysokú školu obchodnú.

V Prahe, kde v tom čase pôsobil študentský spolok Detvan a uvádzal aj divadelné predstavenia, hrala v Benedixovej hre Strýko. Po roku štúdií v Prahe vrátila sa však do Martina a ako administra-

tívna pracovníčka pracovala v Ústredí slovenských ochotníckych divadiel. V rokoch 1924 a 1925 s úspechom zahrála niekoľko postáv i v Slovenskom spevokole. Ako o „temperamentnej a obratnej“ písali o nej 16. januára 1925 aj Národné noviny. V týchto rokoch žije v Martine intenzívne a pohybuje sa v spoločnosti tamojšej umeleckej bohemy, kam patrili aj Miloš Bazovský, Martin Benka, Ján Smrek či Viera Markovičová-Záthurecká, ako i poprední pracovníci Maticy slovenskej či viacerých martinských redakcií. Bola aj dobrou martinskou športovkyňou, hrávala tenis a patrila medzi priekopníčky slovenskej ženskej hádzanej. Popritom stále hrala divadlo a v ňom rôznorodý repertoár najmä postáv mladých, zanovitých a tvrdohlavých dievčat. Vo svojom hereckom prejave bola pružná, dynamická, úspešne sa odklňala od deklamačného hereckého stereotypu a rovnako úspešne stvárňovala aj vnútorne zložité charaktery.

Okrem Martina pozvali ju hrať aj do vtedy renomovaného súboru Čapek v Nitre; všeobecne ju považovali za hviezdu a noviny o nej písali ako o úspešnej herečke. Veľký úspech dosiahla v Shawovej dráme Svätá Jana v réžii Ferdinanda Hoffmanna, kde stvárnila hlavnú postavu. Ako o veľkej udalosti v zrekonstruovanom Národnom dome písali o inscenácii Svätej Jany noviny. Túto postavu už hrala pod menom Hejná, keď sa predtým vydala za profesora martinskej Obchodnej akadémie a divadelného režiséra Víta Hejného.

PROFESIONÁLKA

V roku 1940 nastúpil na miesto režiséra Slovenského spevokolu maliar František Kudláč, ktorý vdýchol súboru nový život. Opieral sa najmä o jeho mladých členov, medzi ktorými už vtedy dominovala Naďa Hejná. Pod Kudláčovým vedením slávila úspech ako Mamájevova v Ostrovského hre Kade horí, tade hasne, v hlavnej postave hry Ivana Stodolu Marina Havranová, no najmä v hlavnej postave O'Neillovej drámy Anna Christia, tiež ako prvá Silvia v hre Petra Zvona Tanec nad plačom. Vyvrcholením jej pôsobenia ešte ako ochotníckej herečky bola titulná postava v Sofoklovej Antigone. Najznámejšia hra klasickej gréckej antiky na ochotníckom javisku – to bolo v tom čase

čosi nevidané a neslýchané! Intenzívna, systematická a hodnotná práca stále ešte ochotníckeho Slovenského spevokolu prinášala plody. Na pôdoryse jeho organizačnej bázy a hereckého potenciálu, ale aj na základe podpory kultúry a jej inštitúcií v rokoch prvej Slovenskej republiky v januári 1944 predstúpilo pred verejnosť v Martine nové slovenské profesionálne, štátom subvencované Slovenské komorné divadlo. Bolo to v tom čase v poradi už štvrté profesionálne divadlo (po bratislavskom Národnom divadle, nitrianskom Ľudovom divadle a prešovskom Slovenskom divadle). Spoľahlivou hereckou oporou novovzniknutého telesa sa stala Naďa Hejná a v prvej, relatívne krátkej sezóne vytvorila niekoľko postáv. V auguste vypuklo povstanie a pre jeho potreby Andrej Bagar sformoval Frontové divadlo, v ktorom potom pôsobilo aj niekoľko martinských hercov. Naďa Hejná nebola jeho členkou, aj keď sa to v nejednom jej životopise uvádza. Po skončení vojny a nastolení nových pomerov povolali manželka Nade Hejnej do Prahy do Školfilmu. Jej brat Ivan Pietor bol ministrom dopravy tej vlády, ktorá v roku 1948 na protest proti uzurpovaniu moci komunistami podala demisiu. Pre rodinu nastali ťažké časy a rodinu vysťahovali na Bystričku. Herecký talent Nade Hejnej však nebolo možné prehliadnuť a v martinskom divadle, ktoré sa v roku 1951 premenovalo na Armádné divadlo, Hejná napriek nepriazni osudu stále bola protagonistka. Jej schopnosť vytvárať syté, plnokrvné a vnútorne presvedčivé postavy v komédiách, tragikomédiách, drámach i tragédiách, jej schopnosť charakterotvorby zabezpečili umelkyni významné miesto na teréne slovenského profesionálneho divadla. Táto charakteristika jej miesta v slovenskom divadle vzťahuje sa na celú kariéru tejto výraznej osobnosti našej národnej kultúry.

VERNÁ MARTINU

Naďa Hejná ako herečka bola aktívna do roku 1990. Z takmer dvoch stoviek divadelných postáv a takmer stovky postáv v televízii a vo filme spomeňme aspoň niektoré, ktoré jej aj po dvadsiatich rokoch od jej smrti priznávajú výsostne čestné miesto medzi našimi najvýznamnejšími divadelnými umelcami. Veľké uznanie si získala ešte v šesťdesiatych rokoch ako Mária Lvovna v Rachmaninovej dráme Profesor Poležajev, ktorú režíroval Dezider Janda. Zaslútila v Gegušovej inscenácii Hollého Kuba ako Bečelová; s veľkým rozmachom hrala Markétu v Tylovom Janovi Husovi a Matku v dráme Karla Čapka. Zaujala vnútornou presvedčivosťou ako Amanda v Sklenenom zverinci T. Williama.

Prirodzená láskyplnosť herečky neraz prerážala negatívne vlastnosti hrdiniek drám a tragédií. Takmer už v záverečnej etape svojej hereckej kariéry dokázala sa pozoruhodne zladit' s mladými a prejavila aj svoju schopnosť pre groteskné a tragikomické herectvo. V tejto súvislosti spomeňme aspoň postavu Terezy Mollovej v inscenácii hry Gerta Hoffmanna Starista, ktorú našťudoval jej synovec, významný režisér a v závere života riaditeľ SND Miloš Pietor.

Po celý život zostala verná martinskému divadlu, vytvárala jeho podobu a jeho nesporné hodnoty. Z ochotníčky sa stala uznávanou a obdivovanou profesionálkou. A hoci nedostala oficiálny titul národná umelkyňa de iure, bola ňou celým svojím životom a tvorbou de facto. Divadlo bolo pre ňu láskou, túžbou i poslaním.

Okrúhly stôl Matice slovenskej: Verejnoprávne médiá a ich prínos Slovensku

Národná ustanovizeň podáva ruku RTVS

Ján LEHMAN – Foto: autor

I. časť

Okrúhly stôl Matice slovenskej (MS) z 30. januára tohto roku sa zaoberal situáciou v RTVS. Priniesol celý rad podnetných diskusných príspevkov od osobností našej kultúrnej a mediálnej sféry. Prvé ohlasy nedali na seba dlho čakať a najmä na internete sa už ozvala nepočítaná úderka tých, ktorí programovo zatracujú všetko, s čím MS vystúpi, v úsilí zlepšiť a zveľadiť slovenský mediálny priestor.

Maroš SMOLEC

Marián TKÁČ

Dušan JARJABEK

Ján ČOMAJ

Milan POLAK

Diskutujúci vydali spoločné vyhlásenie, ktoré sme zverejnili v SNN 5, a zhodli sa na najväčších nedostatkoch vo vysielaní a v programovej skladbe verejnoprávnej televízie – teda najmä STV, nie SRO.

STV chýba národný rozmer verejnoprávnej inštitúcie.

V niektorých publicistických reláciách sa nedodržiava pluralita názorov.

Profesionalita spravodajstva a publicistiky nie je na požadovanej úrovni.

Redaktori a moderátori nedodržiavajú pravidlá slovenskej gramatiky.

STV funguje na komerčnej štruktúre – čo nie je v súlade s jej verejnoprávnoťou.

Slabá podpora domácej filmovej tvorby.

Chýbajú historické dokumentárne filmy a relácie z dejín Slovenska.

Chýbajú dokumenty k milníkom národnej histórie.

Chýbajú vzdelávacie a náučné programy pre deti a mládež.

Chýbajú programy národnej kultúry, ako je folklór, ochotnícke divadlo a podobne.

Viac priestoru by si zaslúžila aj téma života Slovákov v zahraničí.

Pre objektivnosť informácií prinášame diskusné príspevky účastníkov Okrúhleho stola v poradí, v akom ich predniesli.

■ Šéfredaktor SNN Maroš SMOLEC

Pri príprave tohto úvodného Okrúhleho stola Matice slovenskej na tému verejnoprávne médiá som úmyselne požiadal Jozefa Šimonoviča, aby nás na začiatku pozdravil aktuálnou básňou Teodora Križku Náród. Verše tejto básne ma naozaj zasiahli. Predstavil som si, ako sa ma moje deti pýtajú, prečo je to na Slovensku tak, ako to je. Prečo tí, ktorí túto krajinu založili, podporovali, ochraňovali ju a milujú – sa v nej cítia ako nechcené deti. A prečo tí, ktorí ju nechceli, brojili proti nej, ohovárali ju – sú v nej vyvolenými, sediaci na lukratívnych pozíciách, platení z našich daní.

Chceme dnes diskutovať o úrovni verejnoprávnych médií – najmä RTVS a o jej úlohe v ochrane štátnosti a rozširovania či podpory vlastenectva v každom z nás, no najmä medzi mladými ľuďmi. V tomto smere RTVS zlyháva na celej čiare.

Rovnako ako Matica slovenská aj RTVS je definovaná zákonom ako verejnoprávna a n á r o d n á inštitúcia. Z tohto jasne vyplýva, že by mala konať aj na národnom poli. Nedará sa jej to. Preto jej Matica slovenská ponúkla už pred dvoma rokmi projekt na spoluprá-

cu pri relácii o vlastenectve, národe, kultúre. RTVS sa rozhodla spolupracovať radšej so Štefanom Hribom a darovať dlhý vysielací čas na Dvojke jeho narcistickým a neobjektívnym prejavom. Rovnako jej rozhlasová časť sa rozhodla vysielat' historický seriál o 20. storočí slovenských dejín a zase v spolupráci so súkromným týždenníkom opäť Štefana Hríba.

Do Slovenských národných novín prispievajú skutoční historici a experti na naše dejiny ako Ďurica, Lacko, Vnuk, Hrnko, Vrabel, Mitač – teda odborníci všetkých vekových kategórií, Matica slovenská má svoj Historický ústav zložený z vedeckých kapacít – nás však RTVS na spoluprácu neoslovila. V tom je problém. V neobjektívne. Namiesto toho, aby jej spravodajstvo pripravovali nezávislí žurnalisti, priestor na vedúcich manažérskych a riadiacich funkciách majú redaktori odchovaní v komerčných a bulvárnych médiách s jasným postojom k slovenskej štátnosti a národu.

RTVS chýba zdravý úsudok, profesionalita, politická nezávislosť, produkcia hodnotných diel a podpora slovenskej domácej tvorby. Situácia je vážna, a preto sme tu.

■ Predseda MS Marián TKÁČ

Svoje slovo som chcel začať slovami: vážený pán minister, vážený pán generálny riaditeľ, vážení páni štátni tajomníci, vážený pán predseda Rady RTVS a tak ďalej... Môžem akurát privítať medzi nami vlastne jediného predstaviteľa štátnych orgánov, a to predsedu Výboru pre kultúru a médiá NR SR pána Dušana Jarjabka, ktorý prišiel medzi nás, lebo má záujem o to, o čo nám ide.

Toto naše stretnutie má byť podanou rukou tým, ktorí sa pýtajú, čo je to verejnoprávnoť, a odpovedajú, že verejnoprávnoť to je nezávislosť, kvalita, rozmanitosť, inovácia a zodpovednosť. Pozrel som si zákon o RTVS. V zákone sa píše: RTVS je verejnoprávna, národná, nezávislá, informačná, kultúrna a vzdelávacia inštitúcia, ktorá poskytuje službu verejnosti za odplatu. Takže áno, verejnoprávna RTVS je predovšetkým národná. Pýtame sa, je taká RTVS? RTVS by ďalej mala byť nezávislá, informačná, kultúrna a vzdelávacia. Nič viac a nič menej. Nijaká zábavná. Áno, treba, aby sme boli aj veselí, ale nie za jeden a pol milióna eur ročne, čo je suma, ktorú stála len jedna relácia RTVS, a to Nikto nie je dokonalý, toľko stojí tento štát. A tento štát inú inštitúciu, verejnoprávnu Maticu slovenskú, podporuje ročne len sumou milión štyristodevätidesiatštyritisíc eur. To je o šesťtisíc eur menej. Tak si tento štát váži vlastenectvo...

Táto naša verejnoprávna televízia a rozhlas by mali slúžiť všet-

kým. Bez rozdielu národnosti či viero- vyznania, väčšine. Tak ako pán predseda vlády povedal vlni na oslavách 150. výročia Matice slovenskej, tento štát sme si zakladali pre nás, pre Slovákov. Takže zasa supľujeme veci ako pred sto päťdesiatimi rokmi.

Chceli sme dnes diskutovať, pekne povedať, že toto je náš názor na verejnoprávnoť, ale ťažko je diskutovať, keď nie je s kým. Preto si myslím, že bude správne, keď z tohto nášho stretnutia vziđe otvorený list, kde všetko to, čo zdôrazníme a podľa zákona by sme chceli, uvedieme.

■ Poslanec a predseda Výboru NR SR pre kultúru a médiá Dušan JARJABEK

Slovenská televízia je o pragmatizme a vždy bola. Momentálne sme v roku 2014, televízia prešla určitým vývojom a ja možno teraz paradoxne poviem, že som vďačný za to, že Slovenská televízia a Slovenský rozhlas existujú. Hovorím to s plnou zodpovednosťou, lebo dnes sa nemusíme baviť o tom, či druhý program televízie vôbec existuje, dnes sa nemusíme baviť o tom, či tá verejnoprávna televízia existuje, ale môžeme sa, a to veľmi kriticky, baviť o programe. Môžeme hovoriť o kvalite tohto programu aj o tom, či je zákonný alebo krivdiť niekomu z hľadiska zákona. Podľa môjho názoru, keď existuje, a ona existuje, nespokojnosť s verejnoprávnoťou televíziou, treba vyvolať v maximálne možnej miere rokovania s Radou slovenskej televízie a slovenského rozhlasu, kde oprávnené požiadavky zaznejú v plnej miere a s plnou vážnosťou. Pretože to je pôda na riešenie problémov, a to aj pod verejným dohľadom. O tom, že my tu sedíme, možno vyjde nejaká stručná správa, ale na Rade RTVS bude oveľa väčší priestor, presne taký, ako si predstaviteľ Matice, ktorí tam prídu rokovali, vynútila. Hovoril som páňovi predsedovi, že je potrebné v prvom rade obrátiť sa na Radu RTVS a žiadať prijatie MS ako verejnoprávnej inštitúcie a dohodnúť sa na forme spolupráce.

Dnes, po niekoľkoročných debatách najmä o financovaní RTVS, sa môžeme konečne baviť o programe, o tom, aký má byť, aby sme zdôvodnili koncesionárske poplatky, ich platenie, prípadne ich výšku. A keďže ten koncesionársky poplatok platíme, môžeme právom žiadať, čo v tej televízii a rozhlase chceme mať. Ešte raz však zdôrazňujem, na to je Rada RTVS. Rada má už dnes na tieto rozhodnutia veľké kompetencie a po zmene zákona ich bude mať ešte väčšie. Je mi ľúto, že na toto stretnutie nikto z kompetentných neprišiel a debata bude teda jednostranná, keďže tu chýba niekto, kto by nám povedal,

prečo to tak je či už z personálneho, programového alebo finančného hľadiska.

■ Spisovateľ Ján ČOMAJ

Ak by som mal uviesť tri najťažšie choroby našej súčasnosti – a pritom nemal na mysli materiálnu sféru nášho života – volil by som bez poradia túto trojicu: partokracia namiesto demokracie a s tým spojené chorobné prejavy stavu spoločnosti, neudržateľný stav slovenskej justície, ktorá v tomto storočí už načisto stratila dôveru obyvateľstva, a tou tretou, stále progresujúcou a nezastaviteľnou, je obsah a úroveň masovokomunikačných prostriedkov, elektronických zvlášť a televízie menovite.

Slovenská televízia, v tejto chvíli bez ohľadu na to či verejnoprávna alebo súkromná, istý rozdiel je v tejto chvíli zanedbateľný, urobila z hľadiska spoločenských potrieb a národnej kultúry najhorší obchod v dejinách Slovenska: vymenila osobnosti za celebrity.

V komerčných médiách už presila kriminalita a brutalita, primitivizmus a ohľupovania presiahla všetky medze. Istý týždeň jeden z programových magazínov priniesol na českých a slovenských televíznych staniciach jedenásť názvov filmov, v ktorých bolo slovo krv. Duchovná úbohosť rozličných panelákov núti človeka rozmýšľať, či je v pozadí len snaha o sledovanosť, a teda o čo najväčší príjem z reklamy, a či to už nesúvisí s nejakým diabolským úmyslom programového ohľupovania národa rozličnými vyvolenými, farmami, výmenami manželiek, bučkovcami a množstvom podobných stupnidostí.

Naša verejnoprávna televízia sa, našťastie, až k takýmto suterénom neznižuje. Čo jej však predovšetkým chýba, je jasné svedectvo, že ide o jednu z vrcholných národných kultúrnych a mediálnych inštitúcií. Mediálnych istotne. Kultúrnych – povedal by som ako kedy. Národných? To z nej cítiť najmenej. Uvediem príklad. Ľudia si spomínajú na televízne potulky Pavla Dvořáka starovekom na našom území. V historickom roku príchodu Cyrila a Metoda k Slovenom vedel by som si predstaviť takú prechádzku dejinami Veľkej Moravy. Dnes, keď máme povinnosť doplniť mozaiku našich stredovekých dejín, ponímať aj Uhorsko ako našu históriu, lebo sme boli súčasťou tejto ríše a naši veľmoži i vedecké osobnosti patrili k špičke uhorských osobností, by som si vedel predstaviť podobnú prechádzku dejinami Uhorska. Podobne málo poznáme éru nášho osvietenstva – vo vede, v umení, architektúre, školstve, zákonoch, štátnej správe i v živote ľudí. A tak by sme mohli pokračovať. Pred Vianocami slovenský fy-

zik, meteorológ a diplomat profesor Podhorský vydal knihu Štefaníkov svet. Skvelá kniha. A, vážne, je to zároveň aj hotový námet, len ho vziať do rúk a po vzore hoci len Čechov nakrútiť unikátny dokument, čo by konečne aj takto priblížil veľkú osobnosť našich dejín, ktorú skôr poznáme ako symbol než ako živého človeka.

■ Teatrológ, bývalý programový riaditeľ STV Milan POLAK

Je prirodzené, že jednotlivým vysielateľom (v prípade komerčných televízií a rádii sú to podnikatelia v mediálnom prostredí) záleží na čo najväčšej sledovanosti zo strany divákov či poslucháčov. Tomu prispôsobujú program a jeho štruktúru, vrátane rôznych foriem spravodajstva. Výsledky sledovanosti vysielaných programov v konečnom dôsledku zaujímajú tak komerčných, ako aj verejnoprávnych vysielateľov. Rozdiel v reakcii na tieto výsledky mal by byť pri týchto dvoch typoch vysielania rozdielny. V prípade komerčných médií má výsledok sledovanosti priamy vplyv na ich komerčný úspech alebo neúspech a tomuto zámeru sú aj jednotlivé programy prispôbené. Z tohto aspektu je potom konkurencia medzi komerčnými vysielateľmi prirodzeným dôsledkom snahy získať čo najväčší objem financií od zadávateľov reklám, ktorými sa potom intenzívne a agresívne prerušujú programy. V prípade verejnoprávnych médií, ktoré napokon tiež vysielajú reklamy, ale bez prerušovania programov, malo by byť percento sledovanosti zaujímavé len ako istý pomocný ukazovateľ väčšieho alebo menšieho záujmu o programy, ktoré tento vysielateľ ponúka divákovi, a to v zmysle povinnosti, ktoré mu vyplývajú zo zákona. Ten jednoznačne definuje, že ide o národnú, informatívnu, vzdelávacia, umeleckú a kultúrnu inštitúciu. Zo zákona tiež vyplýva, že pri plnení týchto funkcií mala by verejnoprávna vysielacia ustanovizeň ponúkať divákovi širokú škálu programových typov pre rozmanité vekové a záujmové skupiny divákov, pritom ide často o také programy, ktoré by komerčný vysielateľ nikdy nezarádil do svojej programovej ponuky. Otázka teda stojí tak, či pri programovej ponuke komerčných a verejnoprávnych vysielaní možno hovoriť o vzájomnej konkurencii. Odpoveď je jednoznačná: konkurovať si môžu medzi sebou len komerčné televízie (resp. rozhlasové vysielania). Verejnoprávna televízia a rozhlas vzhľadom na funkciu, ktorú má plniť zo zákona, do tejto konkurencie by nemala programovo vstupovať. Priečilo by sa to charakteru a cieľu jej existencie v mediálnom priestore.

Redakčne krátené

PRIPOMÍNANIE SI

22. februára
– stodesať rokov od narodenia veľkého maliara slovenských hradov a portrétov našich osobností Antona Djuračku (1904 – 1971)

23. februára
– pred päťdesiatimi rokmi zomrel sympatický slovenský herec, člen Činohry SND Ivan Rajniak (1931 – 1999)

24. februára
– dvadsaťpäť rokov od smrti významného slovenského architekta (o. i. autora Strojníckej fakulty STU na Námestí slobody) a historika slovenského staviteľstva Martina Kusého (1916 – 1989)

– pred dvadsiatimi rokmi umrel známy slovenský novinár a populárny spisovateľ Ladislav Mňačko (1915 – 1994), dvojnásobný emigrant, dvadsaťročné obdobie tzv. normalizácie prežil v susednom Rakúsku, autor mnohých kníh, ktoré vychádzali vo vysokých nákladoch (Kde sa končia prašné cesty, Oneskorené reportáže, Ako chutiť moc, Siedmy deň...) i v mnohých prekladoch (Smrť sa volá Engelchen), učiteľ i vzor jednej generácie slovenskej reportáže a literatúry faktu

25. februára
– stopäťdesiat rokov od založenia slovenského akademického spolku Tatran vo Viedni

– pred sto desiatimi rokmi sa narodil literárny historik, bibliograf a novinár Ján Čaplovič (1904 – 1976), za vojny pôsobil ako rozhlasový hlásateľ slovenského vysielania BBC v Londýne, po vojne bol riaditeľom Univerzitnej knižnice v Bratislave

26. februára
– v roku 1904 (pred 110 rokmi) sa narodil publicista a historik Konštantín Čulen, ktorý po druhej svetovej vojne žil v emigrácii, kde publikoval v krajských časopisoch a venoval sa histórii amerických Slovákov; umrel ako šesťdesiatročný

27. februára
– osemdesiatky by sa dožil herec SND Anton Mrvečka (1934 – 1985), známy aj z filmov a televíznych inscenácií najmä ako nevtieravý komik

– pred päťdesiatimi rokmi zomrela herečka a režisérka, dlhoročná členka SND Viera Bálinthová (1910 – 1999)

28. februára
– pred dvesto sedemdesiatimi rokmi (1744) popravili v Trnave bosorky Annu Chlebovú a Magdalénu Gorogovú z Ružindolu ako posledné dve bosorky, odsúdené v meste na smrť; panovníčka Mária Terézia vydala totiž nariadenie, podľa ktorého sa každé takéto obvinenie muselo pred vynesením rozsudku preveriť viedenským dvorom a jeho odbornou komisiou

– stopäťdesiat rokov, čo v Malinove zomrel uhorský konzervatívny politik, nenávisťný voči maďarskému národu, autor tvrdých predpisov v školstve a občianskych právach gróf Juraj Apóni (1808 – 1899)

29. februára

– pred dvesto desiatimi rokmi sa vo Voderadoch narodil cirkevný spisovateľ Jozef Pantoček (1804 – 1884), riaditeľ katolíckych kňazských seminárov vo Viedni a v Bratislave

(jč)

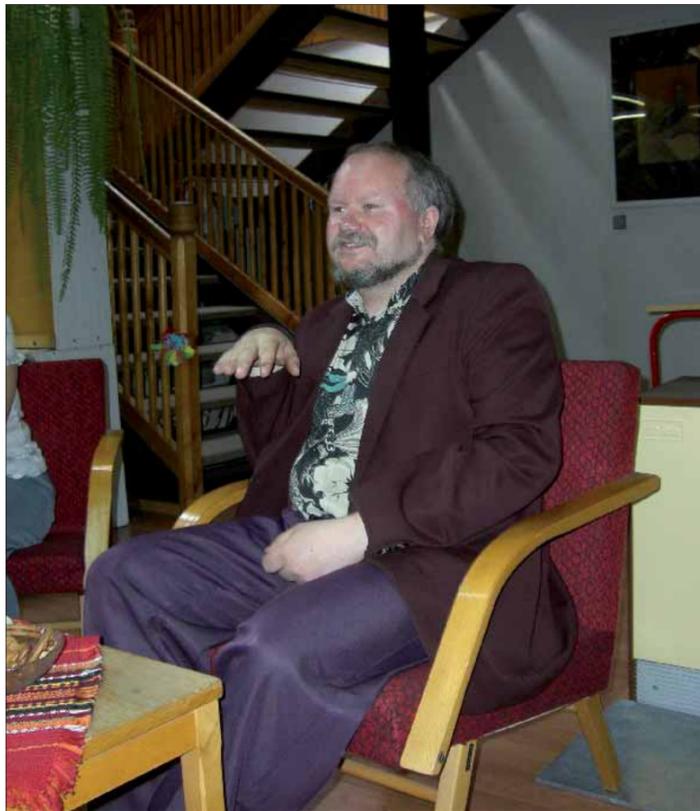
Vždy usmiaty Peter Vrlík oslavuje okrúhle životné jubileum Matičiar z rodu najvernejších

Pavol PARENÍČKA - Foto: archív

Neuveriteľné! Rázovitá postavička, v tom dobrom, ba najlepšom zmysle slova, slovenského kultúrneho, literárneho a matičného života, vždy usmiaty spisovateľ, dramatik a publicista Peter Vrlík, pochádzajúci zo starého liptovského zemianskeho rodu, patrične schudobneného, ale čestného, svedomitého, skromného, nadaného a národnej veci oddaného, dožíva sa abrahámovin (narodil sa 26. februára 1964 v Liptovskom Mikuláši).

Vo Vrlíkovom prípade nechceme kopírovať faktografiu spisovateľských encyklopédií a slovníkov, internetových portálov o slovenských literátoch a ich dielach či iné bežne dostupné biografické i bibliografické databázy, chceme upozorniť len na pár ťažiskových faktov z viacerých aktivít tejto všestrannej a ľudske skvelej osobnosti.

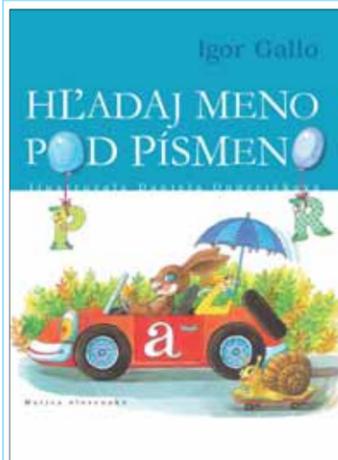
Na prvom mieste zo slušnosti treba pripomenúť, že jubilujúci Peter Vrlík sa od mladosti literárne prejavuje ako dramatik, odborný spisovateľ teatrologického a vlastivedného zamerania, autor literatúry faktu, a predovšetkým úspešný folklorista. V tejto súvislosti nemožno nespomenúť jeho Povesti z Liptova (2008) a naposledy taktiež v matičnom vydavateľstve vydané Rozprávky spod slovanskej lipy (2013, obe zostavené v autorskej spolupráci s básnikom Petrom Mišákom), ktoré veľmi pozitívne reflektovala literárna kritika i čitateľská obec. Obidve diela sú beznádejne vypredané! Ale nedostať ani Vrlíkovo knihu Z liptovskej truhlice (2004, napísanú s archivárom a genealógom Petrom Vítekom), ani publikáciu Liptov (2005, pripravenú s fotografom Ladislavom Struhárom). To je najlepšie a najkrajšie spisovateľské vysvedčenie! Vrlíka poznáme aj z publicistickej tvorby na stránkach Slovenských národných novín, pričom nikdy netáral do vetra, ale vždy vo svojich článkoch išiel k jadrú veci. Prispieval aj do Matičného čítania, Nového slova, Slovenskej republiky, Slova. Ako silne citiaci liptovský lokálpatriot a evanjelik podobnú úlohu zohráva aj v regionálnej periodickej (Liptov, Liptovský hlásnik, Liptovský magazín, Nový Liptov) i neperiodickej tlačí.

Na druhom mieste sa nedá obísť matičný životopis Petra Vrlíka, ktorý sa začal písať pred štvrtstoročím, keď už v novembri 1989 patril medzi spoluzakladateľov obnovujúceho sa MO MS v Liptovskom Mikuláši a bol i dodnes je jedným z jeho najagilnejších členov aj funkcionárov (podpredsa, tajomník). V roku 1991 sa stal pracovníkom liptovskomikuláškého Domu MS, v tomto období súčasne pôsobil ako iniciátor a člen výboru Rady matičnej mládeže Slovenska. Táto inštitúcia sa v roku 1993

transformovala na Mládežnícky odbor MS, predchodcu dnešnej Mladej Matice, kde náš jubilant zodpovedne vykonával funkciu podpredsedu až do roku 1998. A aby toho nebolo na jeho matičnej sláve dosť, oslavencova dlhoročná dramatická tvorba a ochotnícka činnosť ho primála roku 2012 k participovaniu na konštituovaní Divadelného odboru MS, v ktorom je tajomníkom a jeho skutočnou živou vodou.

Tak teda Petrik Vrlík žívio a množa gaja leta...

Igor GALLO: Hľadaj meno pod písmen (Zvieratkovská abeceda)

Abeceda, večná téma predškôlkov a prváčikov, je opäť trochu prístupnejšia detským očiam, uškám a hlavičkám. Skúsený spisovateľ ich naučí poznávať písmenká pomocou nádherné zostaveného súboru osemveršových básničiek na motívy zvieratiek. Každému písmenku sa ušlo nejaké: andulka, baran, cap, daniel, emu, fretka, gunár... Básničky plné vtípu a nenásilného poučenia dopĺňajú detský prístupné farebné kresby Daniely Ondrejkovej.

Z KNIŽNEJ PONUKY VMS

WWW.VYDAVATEL.SK

043/490 68 72

i n f o @ v y d a v a t e l . s k

Vydavateľstvo Matice slovenskej tvorivo nadväzuje na vyše 140-ročnú tradíciu vydavateľskej činnosti Matice slovenskej. Okrem celej škály vydání Matice slovenskej tu nájdete pestrý sortiment z produkcie iných vydavateľstiev na Slovensku i v Českej republike.

Martin VLADIK: Obludarium

Zbierka mikropříbehov, sentencií a briskných reflexií na pomedzí básne a aforizmu, doplnená kreslenými anekdotami Andreja Mišaneka, vrhá prenikavý, mrazivý pohľad na slovenskú spoločnosť. Prezrádza autorovu dôvernú znalosť spoločenských a politických pomerov a frustráciu zo stavu spoločenskej morálky. Odhaľuje farijezstvá mocných i bezmocnosť obetí ľudskej arogancie, nevšímavosti, egoizmu. „Človek vylepšil veci / Nemal viac vylepšovať / Seba...?“

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Áno, prítomnosť je dôležitejšia

Naozaj sa nedá žiť len pre minulosť, Francisciho slovami „obcovať“ len s tým, čo už bolo. Dokonca aj Štúr odporúčal, a to doslovne, celkom v súlade s Bibliou: aby sme pochovávanie mŕtvych prenechali mŕtvym. A my aby sme žili, ako sa žiť má, ako žiť treba.

Isteže, nedá sa neprípomínať si výročia významných udalostí aj osobností, ktoré vyorali brázdou na našom slovenskom nebi, ak tak iní – a možno aj povolanejší – vonkoncom nerobia. Preto časokoro položíme veniec k jazdeckej soche kráľa Svätopluka na Bratislavskom hrade, preto sme sa na pôde Matice dohodli s primátorom mesta Ružomberok na spoločných krokoch v ústrety 150. výročiu narodenia Andreja Hlinku. Blíži sa aj 75. výročie vyhlásenia štátu Slovenským snemom v roku 1939 a 70. výročie povstania z roku 1944. Už toho roku začneme na Devine s dvestoročnicou Štúra.

Žijeme však v roku 2014 a ten rok priam naliehavo žiada, aby sme vyslovili naše jasné stanovisko k prítomnosti. K úrovni slovenského jazyka, slovenského školstva a jeho „zastrašovaníu“ na zmiešanom území, a vôbec – k menšinovému postaveniu väčšiny, k úrovni verejnoprávneho vysielania, k podvyživenej kultúre, ale aj k podkopávaniu tradičnej rodiny nenápadným nahradzovaním „otca“ a „mamy“ akýmisi „rodičom 1“ a „rodičom 2“ v úradných dokumentoch. A čo s beznádejou mnohých mladých chlapcov a dievčat pri hľadaní zamestnania na Slovensku? Čo s večným nedostatkom peňazí na všetko, čo ľudia a národ potrebujú, pričom už aj vrabce čvrikajú, že sa tu kradne? Desaťročia si nevieme rady s neprispôsobivými občanmi, namiesto toho, aby sme ich učili a naučili pracovať, podporujeme ich hľivenie.

Od nás sa právom očakáva, že sa nebudeme báť pomenovať veci našej prítomnosti pravými menami. Nechválit' to, čo chválit' nemožno, a nežmúriť oči pred tým, čo nemožno nevidieť.

PREDPLATNÉ NA ROK 2014

Ročné predplatné 26 €

Polročné predplatné 13 €

Slovenské národné noviny si môžete objednať aj na adrese

snnredakcia@matica.sk

aj na na tel. číslo

043 / 4012 837

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC, Drahoslav MACHALA, Jozef ŠIMONOVÍČ. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografie e nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.